

KPRM

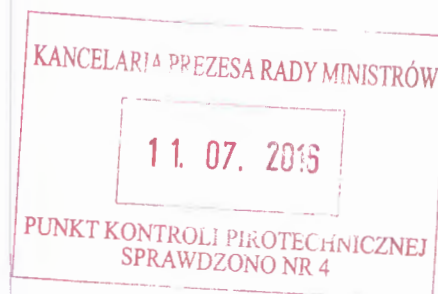
AAA157123

MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

Warszawa, 11 lipca 2016 r.

BO-WRP.0702.1.17.2016.BB

Pani
Jolanta Rusiniak
Sekretarz Rady Ministrów

Szanowna Pani Minister,

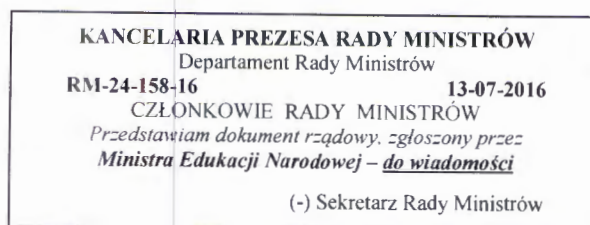
stosownie do postanowień uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. *Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. poz. 979, z późn. zm.)*, w załączeniu przekazuję projekt **Sprawozdania z realizacji w roku 2015 Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”**, z uprzejmą prośbą o jego pilne rozpatrzenie przez Radę Ministrów w trybie obiegowym.

Projektowane *Sprawozdanie* zostało opracowane na podstawie *Uchwały Nr 130/2014 Rady Ministrów z dnia 8 lipca 2014 r. w sprawie przyjęcia Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”*.

Pragnę poinformować, że projekt podlegał uzgodnieniom międzyresortowym, a w dniu 8 lipca 2016 r. został uznany za przyjęty przez Stały Komitet Rady Ministrów w trybie obiegowym.

Z poważaniem

Anna Zalewska

Projekt z dnia: 29.06.2016 r.

**Sprawozdanie z realizacji w 2015 r.
Rządowego programu na lata 2014-2016
„Bezpieczna i przyjazna szkoła”**

**Ministerstwo Edukacji Narodowej
Warszawa, czerwiec 2016 r.**

WSTĘP

8 lipca 2014 r. weszła w życie uchwała Nr 130/2014 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, zwanego dalej „Programem”.

Program stanowi narzędzie inicjowania i koordynowania na szczeblu centralnym i wojewódzkim działań na rzecz podnoszenia poziomu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach. W Programie przyjęto cel główny:

Zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa i tworzenia przyjaznego środowiska w szkołach i placówkach oświatowych oraz następujące cele szczegółowe:

- 1) Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki;
- 2) Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży;
- 3) Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży.

Program ma charakter ramowy i rekomenduje zadania, które mają przyczynić się do osiągnięcia założonych celów. Podkreślono w nim, że podczas jego realizacji zawsze należy mieć na uwadze uwarunkowania lokalne oraz konieczność zdiagnozowania problemu, ustalenia przyczyn jego powstania, określenie sposobu rozwiązania, a następnie wyznaczenie adekwatnych zadań, które pozwolą na wyeliminowanie niekorzystnych zjawisk w perspektywie krótko – i długoterminowej.

Położono nacisk na konieczność realizacji działań we współpracy z instytucjami i podmiotami, które mogą wspierać działania szkoły lub placówki w środowisku lokalnym.

Minister Edukacji Narodowej jest koordynatorem Programu. W celu skutecznego wykonania uchwały w sprawie Programu, Minister Edukacji Narodowej powołał w dniu 24 października 2014 r. Zespół Koordynujący¹⁾, w skład którego weszli przedstawiciele innych resortów oraz następujących instytucji: Ośrodka Rozwoju Edukacji, zwanego dalej „ORE”, Głównego Inspektoratu Sanitarnego i Agencji Rynku Rolnego. Zespół Koordynujący pełni rolę opiniodawczo-doradczą wobec Ministra Edukacji Narodowej w zakresie zadań realizowanych w ramach Programu na poziomie centralnym.

Na poziomie wojewódzkim zadania wynikające z Programu koordynuje wojewoda, przy pomocy wojewódzkiego zespołu koordynującego, w skład którego wchodzi przedstawiciele wybranych jednostek samorządu terytorialnego, szkół i placówek; kuratorów oświaty, poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych, Policji i podmiotów funkcjonujących w środowisku lokalnym właściwych do podejmowania określonych działań, współpracujących ze szkołą

¹⁾ Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej nr 32 w sprawie powołania Zespołu Koordynującego Rządowy program na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła” (Dz. Urz. MEN z 2014 r. poz. 23 oraz z 2015 r. poz. 23).

i placówką, w tym organizacji pozarządowych. Zadaniem wojewódzkiego zespołu koordynującego jest m.in. przygotowanie dla wojewody opinii o nasileniu problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży w świetle wyników badań dostępnych na obszarze województwa. Wojewódzki zespół koordynujący rekomenduje wojewodzie priorytetowe zadania, które powinny być uwzględnione w projektach realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe.

Realizacja wskazanych w Programie zadań ma przyczynić się m.in. do:

- 1) Zwiększenia liczby działań podejmowanych przez szkoły i placówki na rzecz tworzenia bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki, zwiększenia poczucia akceptacji uczniów i wychowanków w społeczności szkolnej, zmniejszenia zjawiska wykluczenia społecznego, wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców oraz nauczycieli i wychowawców;
- 2) Ustabilizowania trendów lub zmniejszenia zakresu i nasilenia problemów i zachowań problemowych dzieci i młodzieży, w tym: zmniejszenia poziomu agresji i przemocy, cyberprzemocy, podniesienia umiejętności uczniów w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów, ustabilizowania trendów lub zmniejszenia zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz zwiększenia efektywności działań w zakresie rozwiązywania kryzysów rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży;
- 3) Zwiększenia zaangażowania szkół i placówek na rzecz promowania zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży i ich rodziców, a w szczególności podjęcia systematycznych działań na rzecz tworzenia i realizowania całościowej polityki w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej.

Realizacja Programu w 2015 r.

Na realizację Programu w 2015 r. zostały przeznaczone środki finansowe z rezerwy celowej budżetu państwa część 83 poz. 26 – „Środki na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, zapewnienie uczniom objętym obowiązkiem szkolnym dostępu do bezpłatnych podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych oraz 6.000 tys. zł na realizację Programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, zgodnie z Harmonogramem realizacji Programu w 2015 r., zwanym dalej „Harmonogramem”.

Harmonogram zakładał realizację następujących działań:

1. Kontynuację zadania publicznego pn. „Prowadzenie przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej dla uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodziców, nauczycieli oraz innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży”.

Zadanie realizowane było na podstawie umowy Nr MEN/2014/DZSE/1429 zawartej pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej a Fundacją Dzieci Niczyje w dniu 10 listopada 2014 r. w Warszawie.

2. Kontynuację zadania publicznego pn. „Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą”.

Zadanie realizowane było na podstawie umowy Nr MEN/2014/DZSE/1430 zawartej pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej a Fundacją Dzieci Niczyje w dniu 10 listopada 2014 r. w Warszawie.

3. Rozwijanie i wspieranie profilaktyki rówieśniczej w szkołach i placówkach w ramach współpracy międzyresortowej Ministerstwa Edukacji Narodowej, zwanego dalej „MEN”, i Komendy Głównej Policji. Zadanie to zrealizowano poprzez następujące projekty:

- 1) Profilaktyka a Ty/Edukacja, zwany dalej „PaT/E”;
 - 2) Ogólnopolski Przystanek Profilaktyka a Ty, zwany dalej „PaT” oraz Regionalne Przystanki PaT;
 - 3) Ogólnopolski Głos Profilaktyki „Zryw Wolnych Serc”;
 - 4) Opracowanie i wydanie w formie elektronicznej poradnika zawierającego wystandaryzowane zasady współpracy szkół i placówek z Policją;
4. Działania edukacyjne i profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego.
 5. Podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej z zakresu profilaktyki przemocy i agresji oraz kształtowania zdrowego stylu życia – zadania zlecone do realizacji ORE:
 - 1) Prowadzenie szkoleń dla nowej grupy liderów profilaktyki z zakresu profilaktyki agresji i przemocy, w tym wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (dalej zwani: uczniami ze SPE);
 - 2) Zorganizowanie konferencji pn. „Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej wobec dzieci ze SPE w szkole ogólnodostępnej”;
 - 3) Organizacja szkoleń dla pracowników placówek doskonalenia nauczycieli z zakresu funkcjonowania i pracy z uczniami ze SPE, w tym niepełnosprawnymi;
 - 4) Organizacja szkolenia dla pracowników placówek doskonalenia nauczycieli w zakresie przygotowania nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej do edukacji ruchowej uczniów w ramach programu „Mały Mistrz”.
 6. Współpracę międzyresortową.
 7. Przeprowadzenie ewaluacji bieżącej Programu.
 8. Promocję Programu.

I. „Prowadzenie przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej dla uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodziców, nauczycieli oraz innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży”.

Zadania kontynuowane było przez Fundację Dzieci Niczyje zwana dalej „FDN”, którą wybrano do współpracy w wyniku rozstrzygnięcia otwartego konkursu ofert i wyboru najkorzystniejszej oferty. Zgodnie z umową nr MEN/2014/DZSE/1429 zadanie ma być realizowane od dnia 10 listopada 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r.

Celem realizacji zadania było:

- 1) Zapewnienie wsparcia dzieciom i młodzieży przeżywającym kłopoty i trudności, przywrócenie i wzmocnienie ich poczucia bezpieczeństwa oraz zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego uczniów ze SPE;
- 2) Podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców i nauczycieli;
- 3) Zwiększanie otwartości szkół lub placówek na współpracę z instytucjami i podmiotami, które mogą wspierać ich działanie lokalnie.

Cele zostały zrealizowane poprzez świadczone usługi w ramach:

- 1) Telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży numer 116 111 i świadczonej pomocy online dostępnego codziennie w godz. 12.00-22.00, z wyłączeniem dni wolnych od pracy;
- 2) Telefonu numer 800 100 100 dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci oraz dla przedstawicieli podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, a także świadczonej pomocy online dostępny od poniedziałku do piątku w godz. 12.00-18.00, z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy;
- 3) Prowadzenie serwisów internetowych www.116111.pl dla dzieci i młodzieży i www.800100100.pl dla rodziców i nauczycieli.

Zwiększenie dostępności do ww. pomocy telefonicznej w 2015 r. możliwe było dzięki 3 naborom stażowym, które powiększyły grupę konsultantów-stażystów o kolejne 44 osoby. Wraz z pierwszym naborem z 2014 r. (21 konsultantów - stażystów) liczba konsultantów-stażystów zwiększyła się do 65 osób.

Zrekrutowana w 2015 r. grupa konsultantów-stażystów odbyła 91-godzinne szkolenie dotyczące obsługi infolinii oraz 232 godzin pracy warsztatowej.

FDN zapewniła konsultantom-stażystom, którzy podjęli pracę, bieżący monitoring ich pracy, ewaluację i superwizję poprzez stałą obecność opiekunów podczas dyżurów, prowadzenie spotkań przed i po każdym dyżurze i organizację superwizji jeden raz w miesiącu.

W czasie realizacji zadania:

- 1) obsługiwano 9 stanowisk konsultanckich (3 stanowiska w ramach realizacji zadania) w 3 dyżurach każdego dnia: 12.00-15.00, 15.00-18.00 i 18.00-22.00;
- 2) przygotowywano raporty i analizy miesięczne i kwartalne;
- 3) przygotowano raport roczny za 2015 r. z prowadzonych rozmów, świadczonej pomocy online i przeprowadzonych interwencji;

- 4) prowadzono działania edukacyjne i informacyjne dla uczniów i wychowanków, rodziców i nauczycieli dotyczące: oferty pomocy, sposobów rozwiązywania problemów, przeciwdziałania zagrożeniom, przepisów prawa i obowiązujących procedur.

Poza prowadzeniem serwisów internetowych: www.116111.pl i www.800100100.pl:

- 1) Zorganizowano akcję edukacyjną w szkołach związaną z Dniem Telefonów Zaufania dla Dzieci (17 maja 2015 r.). W szkołach w całej Polsce inicjowano lekcje edukacyjne i konkursy. Najciekawsze inicjatywy nagrodzono;
- 2) Prowadzono działania medialne – przygotowano 4 informacje prasowe i zapewniono stałą dostępność dla mediów;
- 3) Inicjowano współpracę z kuratoriami oświaty i wojewódzkimi zespołami koordynującymi Program oraz zespołami koordynującym Rządowy Program Razem Bezpieczniej²⁾;
- 4) Kontynuowano współpracę z podmiotami prowadzącymi inne infolinie w kraju, które są zrzeszone w koalicji infolinii Rzecznika Praw Obywatelskich. Celem tej współpracy jest wymiana informacji pozwalająca poprawiać jakość świadczonej pomocy.³⁾ Współpracowano z infoliniami zrzeszonymi w koalicji infolinii Rzecznika Praw Obywatelskich wymieniając istotne informacje na temat funkcjonowania infolinii dla uczniów i wychowanków oraz dla nauczycieli i rodziców.

W ramach realizacji zadania podejmowano interwencje:

- 1) Interwencje edukacyjne obejmujące: poradnictwo dla osób dzwoniących lub piszących w zakresie rozpoznawania i unikania zagrożeń, dokonywania racjonalnych wyborów, przeciwdziałania problemom i zachowaniom ryzykownym dzieci i młodzieży, nauczycieli i rodziców, podnoszące świadomość na temat możliwości współpracy szkoły lub placówki z instytucjami lub podmiotami, które mogą wspierać ich działania w środowisku lokalnym;
- 2) Interwencje lokalne, które obejmowały zgłaszanie spraw lokalnym instytucjom i służbom⁴⁾ jeśli wymagała tego sytuacja przedstawiana przez osobę kontaktującą się telefonicznie lub online. Warunkiem podjęcia interwencji lokalnej było uzyskanie niezbędnych danych do zainicjowania działań;
- 3) Interwencje kryzysowe, które uruchamiano w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia osób kontaktujących się z numerem 116 111.

²⁾ Program został przyjęty uchwałą nr 218/2006 Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznie”.

³⁾ <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/koalicja-infolinii-bezp%C5%82atny-informator>

Koalicja Infolinii została powołana w 2013 r. z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich i prezes Fundacji „Dzieci Niczyje” dr Moniki Sajkowskiej. Celem działania zespołu jest przede wszystkim podnoszenie jakości pracy konsultanta telefonicznego, wzajemna wymiana doświadczeń i wypracowanie wspólnych standardów postępowania np. w sytuacjach kryzysowych. Pierwsze spotkanie przedstawicieli koalicjantów odbyło się w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich w czerwcu 2013 r. Opracowano wówczas model współpracy, w ramach którego odbywają się cykliczne, bezpłatne szkolenia pracowników poszczególnych infolinii oraz wydawany i uaktualniany będzie (co pół roku – wersja elektroniczna, raz w roku – drukowana) Informator telefoniczny. Ma on przede wszystkim ułatwić osobom poszukującym informacji lub porady znalezienie najbardziej właściwego adresata w sprawach dotyczących przemocy czy innych, trudnych sytuacji.

⁴⁾ Szkoła, placówka oświatowa, ośrodek pomocy społecznej, policja, sądy dla nieletnich, kuratoria oświaty, Wydziały Spraw Społecznych Urzędów Wojewódzkich itp.

Realizacja zadania publicznego pozwoliła na osiągnięcie następujących rezultatów:

Rezultaty jakościowe:

- 1) Dzieci i młodzież korzystające z bezpłatnego Telefonu 116 111 otrzymały wsparcie psychologiczne i profesjonalną pomoc w rozwiązywaniu problemów, co zwiększało ich poczucie bezpieczeństwa, a także zmniejszało zjawisko wykluczenia społecznego uczniów ze SPE;
- 2) Rodzice i nauczyciele w trudnych sytuacjach dotyczących dzieci otrzymywali bezpłatną pomoc konsultantów pod numerem 800 100 100, co wpływało na wzrost ich kompetencji wychowawczych i poprawę samopoczucia psychicznego;
- 3) Rodzice, nauczyciele oraz przedstawiciele podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży uzyskiwali informacje na temat funkcjonowania systemu oświaty, możliwości współpracy z konkretnymi instytucjami i podmiotami, co zwiększało możliwości uzyskania wsparcia w środowisku lokalnym;
- 4) Inicjowano współpracę z kuratoriami oświaty, wojewódzkimi zespołami koordynującymi realizację Programu z zespołem koordynującym Rządowy Program Razem Bezpieczniej oraz krajowymi infoliniami zrzeszonymi w Koalicji Infolinii Rzecznika Praw Obywatelskich z innymi infoliniami działającymi w Polsce. Ponadto współpracowano z organizacjami pozarządowymi, przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego oraz szkołami i placówkami z całej Polski.

Rezultaty ilościowe:

- 1) Zrekrutowano i rozpoczęto współpracę z 44 konsultantami-stażystami. W ramach specjalistycznego przeszkolenia stażystów i wolontariuszy przeprowadzono 91 godzin szkoleń, 232 godzin warsztatów oraz 16 godzin szkolenia eksperckiego;
- 2) Konsultanci linii 116 111 i 800 100 100 przepracowali 3 180 godzin, świadcząc pomoc telefoniczną i online;
- 3) Telefon zaufania 116 111 i pomoc online były dostępne codziennie 352 dni w okresie od 01.01.2015 do 31.12.2015 r.;
- 4) Infolinia 800 1001 000 i pomoc online były dostępne od poniedziałku do piątku przez 252 dni w okresie od 01.01.2015 do 31.12.2015 r.;
- 5) Konsultanci odebrali łącznie 91 005 połączeń⁵⁾ oraz odpowiedzieli łącznie na 5 819 wiadomości online⁶⁾;
- 6) Interwencje edukacyjne, lokalne i kryzysowe przeprowadzono łącznie w 35 299 sytuacjach, czyli w przypadku ponad 36% kontaktów⁷⁾. Liczba wszystkich działań interwencyjnych przekroczyła zakładaną liczbę o 6 499 kontaktów;

⁵⁾ W ofercie realizacji zadania założono odebranie 90 tys. połączeń, czyli realizacja wyższa o 1 005 połączeń niż założono dla omawianego okresu.

⁶⁾ W ofercie realizacji zadania założono odebranie 6 tys. wiadomości, czyli realizacja mniejsza o 181 wiadomości niż założono dla omawianego okresu.

⁷⁾ W ofercie realizacji zadania szacunkowa liczba kontaktów związanych z podjęciem działań interwencyjnych została określona na 28 800 kontaktów rocznie, co miało stanowić 30% liczby odebranych kontaktów.

- 7) Serwis merytoryczny www.116111.pl i www.800100100.pl miał 1 013 260 odsłon⁸⁾;
- 8) Łącznie przez 4 576 godzin prowadzono monitoring, ewaluację i superwizję pracy konsultantów-stażystów, w celu zapewnienia wysokiej jakości świadczonej przez nich pomocy. Szeroka współpraca, wymiana doświadczeń i udzielone wsparcie podnosiło jakość świadczonej pomocy.
- 9) Wysłano 4 informacje prasowe na temat telefonu zaufania 116 111 i telefonu dla dorosłych 800 100 100. W mediach pojawiło się 540 publikacji dotyczących działania obu infolinii;⁹⁾
- 10) Wydrukowano 400 tys. ulotek edukacyjnych na temat funkcjonowania telefonu zaufania 111 116 oraz 50 tys. ulotek informacyjnych na temat telefonu dla dorosłych.⁹⁾

Finansowanie:

W 2015 r. na zadanie została przeznaczona kwota 600 tys. zł, którą wykorzystano w całości. FDN przedstawiła w terminie sprawozdania merytoryczne oraz finansowe z otrzymanej dotacji, po zakończeniu realizacji zadań w 2015 r.

Projekt zgodnie z Harmonogram realizacji zadań wynikających z Programu trwał cały rok 2015.

II. „Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą”.

Zadania kontynuowane było przez FDN, którą wybrano do współpracy w wyniku rozstrzygnięcia otwartego konkursu ofert i wyboru najkorzystniejszej oferty. Zgodnie z umową MEN/2014/DZSE/1430 zadanie ma być realizowane od dnia 10 listopada 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. w ramach projektu FDN pn. „Chronimy Dzieci”.

Celem realizowanego od 2014 r. zadania publicznego było:

- 1) Zwiększanie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa i tworzenia przyjaznego środowiska w szkołach i placówkach, w szczególności przeciwdziałanie krzywdzeniu dzieci zarówno w świecie realnym, jak i w Internecie;
- 2) Przeciwdziałanie agresji i przemocy ze strony personelu oraz rówieśników, a także przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
- 3) Wprowadzenie w szkole lub placówce, która zgłosiła się do projektu stałych mechanizmów polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

⁸⁾ 3 razy więcej niż założono dla omawianego okresu.

⁹⁾ Wydano dwa razy więcej ulotek informacyjnych o projekcie niż zakładano, bez zwiększania kosztów zadania publicznego.

W 2015 r. zrealizowano następujące działania:

1. Lokalne konferencje inauguracyjne Program:

W 2015 r. odbyło się 8 konferencji, których celem była inauguracja i promocja Programu, przekazanie informacji o możliwości udziału szkół i placówek w Programie, a także prezentacja dostępnych narzędzi edukacyjnych i metod pracy. Uczestnikami konferencji byli pracownicy placówek, a także przedstawiciele innych instytucji – kuratoriów oświaty, placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, jednostek samorządu terytorialnego, organów prowadzących szkoły i placówki, policji, straży miejskiej, organizacji pozarządowych, zespołów interdyscyplinarnych, organizacji pozarządowych, wojewódzkich zespołów koordynujących Program, Zespołu Koordynującego przy Ministrze Edukacji Narodowej, liderów profilaktyki przemocy i agresji oraz mediów.

Podczas konferencji uczestnicy otrzymywali bezpłatne materiały konferencyjne – ulotkę informującą o Programie, kwartalnik „Dziecko krzywdzone” - Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci i „Bezpieczeństwo dzieci online. Kompendium dla rodziców i profesjonalistów”, plakat telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży 116 111 oraz plakat infolinii dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci 800 100 100, a także karty – ulotki dla dzieci i młodzieży 116 111.

2. Szkolenia startowe i problemowe dla przedstawicieli szkół i placówek:

Szkolenia startowe prowadzone było dla 25 grup przedstawicieli szkół i placówek. Celem szkolenia było zapoznanie uczestników ze standardami ochrony dzieci przed krzywdzeniem i wyposażenie uczestników w wiedzę z zakresu tworzenia polityki ochrony dzieci przed przemocą. Ważnym celem był rozwój umiejętności z zakresu tworzenia systemowych rozwiązań na rzecz ochrony dzieci przed krzywdzeniem w szkole i placówce. Zgodnie z założeniem szkolenie zorganizowano dla 10 grup w Warszawie, a dla 15 grup – w innych miastach (Łódź, Radom, Tarnów, Kraków, Bydgoszcz, Szczecin, Białystok i Wrocław).

Szkolenia problemowe obejmowały zagadnienia dotyczące identyfikacji czynników i symptomów krzywdzenia dzieci, podejmowania interwencji w przypadku krzywdzenia dzieci, przemocy rówieśniczej, profilaktyki przemocy i wykorzystywania dzieci, bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w Internecie, profilaktyki cyberprzemocy i prawnych aspektów ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Szkolenia problemowe przygotowywały realizatorów do przeprowadzenia zajęć edukacyjnych dla uczniów i wychowanków. W poszczególnych województwach przy planowaniu tematów szkoleń uwzględniono potrzeby pracowników szkół i placówek wynikające z badania sondażowego przeprowadzonego w 2014 r.

3. Stworzenie oferty e-learningowej i prezentacji multimedialnych:

Przygotowano kompleksową ofertę multimedialną obejmującą prezentacje multimedialne z dźwiękiem przeznaczone głównie do pracy grupowej i pakiety e-learningowe przeznaczone głównie do pracy indywidualnej. Oferta multimedialna obejmuje 6 kursów e-learningowych i 6 prezentacji multimedialnych, które będą pomocne we wdrażaniu standardów ochrony dzieci. Zakres merytoryczny oferty obejmuje następujące tematy:

- 1) standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz tworzenie polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem;
- 2) prawne aspekty ochrony dzieci przed krzywdzeniem, w tym procedura „Niebieskie Karty”;
- 3) rozpoznawanie symptomów krzywdzenia dzieci;
- 4) podejmowanie interwencji w przypadku krzywdzenia dzieci;
- 5) przemoc rówieśnicza;
- 6) bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie.

Multimedialne prezentacje z dźwiękiem umożliwią przeprowadzenie szkoleń dla rad pedagogicznych w szkołach i placówkach.

Pakiety e-learningowe są alternatywą dla szkoleń tradycyjnych. Zostały udostępnione na platformach edukacyjnych: www.bezpiecznaszkola.men.gov.pl i www.chronimydzieci.pl do bezpłatnego korzystania. Pakiety e-learningowe umożliwią ukończenie szkolenia lub kursu znacznie większej liczbie osób, niż w przypadku szkoleń tradycyjnych. Uzupełniają treści zawarte w prezentacjach oraz pojawiają się w nich ćwiczenia do samodzielnego wykonania przez użytkownika.

4. Organizacja sieci jednostek wspierających działania lokalne – Studium Przeciwdziałania Krzywdzeniu Dzieci:

Do tworzenia sieci zaproszone zostały instytucje i podmioty mające doświadczenie i aktywnie działające na rzecz przeciwdziałania agresji i przemocy wśród dzieci, m.in. organizacje pozarządowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz ośrodki pomocy społecznej. Zaproszono do udziału przeszkoloną grupę liderów profilaktyki agresji. Dla przedstawicieli organizacji tworzących sieć zorganizowane zostały dwie równoległe edycje studium, którego celem było przygotowanie przedstawicieli tych organizacji i instytucji do przeszkolenia pracowników szkół i przedszkoli w zakresie pełnienia przez nich funkcji lokalnych placówek wparcia.

Udział w kursie oraz dostęp do materiałów szkoleniowych był dla uczestników bezpłatny.

5. Pikniki edukacyjne dla dzieci i młodzieży na temat bezpieczeństwa:

FND zorganizowała 9 lokalnych pikników edukacyjnych dla uczniów i wychowanków w Lublinie, Krakowie, Poznaniu, Radzynie Podlaskim, Tarnowie, Warszawie, Białymstoku, Nowej Soli i Słupsku. Lokalne pikniki edukacyjne przeznaczone były dla uczniów i wychowanków, podczas których uczestnicy mogli zdobyć wiedzę z zakresu profilaktyki agresji i przemocy, w tym również cyberprzemocy, profilaktyki zachowań ryzykownych oraz sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych. W piknikach udział wzięło blisko 4 500 osób.

6. Dostosowanie portalu „Chronimy Dzieci” do urządzeń mobilnych:

W ramach zadania publicznego portal www.chronimydzieci.pl został dostosowany do urządzeń mobilnych. Dostosowanie wiązało się ze zmianą szaty graficznej oraz z rozszerzeniem wybranych funkcjonalności, takich jak przeglądanie mapy placówek, czy wyszukiwarka mobilna.

7. Opieka merytoryczna nad placówkami, organizowanie procesu certyfikacyjnego i certyfikacja:

Szkoły i placówki, które zgłosiły się do realizacji projektu od samego początku otoczone były opieką merytoryczną. Zespół projektowy organizował proces edukacyjny dla uczestników projektu, wspierał szkoły i placówki we wdrażaniu standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz koordynował działania.

W 2015 r. do projektu FDN zgłosiło się 2 095 szkół i placówek. Od momentu zgłoszenia, szkoły i placówki otoczone były opieką merytoryczną zespołu projektowego utworzonego przez FDN. W skład zespołu projektowego weszli: specjalista ds. współpracy ze szkołami lub placówkami, dwóch asystentów programowych wspierających organizację działań adresowanych do szkół lub placówek oraz prawnik i specjalista ds. platformy – portalu edukacyjnego „Chrońmy Dzieci”. W 2015 r. 98 szkół i placówek wystąpiło o certyfikat. Pozytywny rezultat przystąpienia szkół do projektu wynikał z dobrej współpracy z wojewodami, kuratorami oświaty, lokalnymi samorządami, wojewódzkimi zespołami koordynującymi Program i innymi instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi współpracującymi ze szkołami i placówkami w zakresie poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

8. Ewaluacja działań – efekty:

Podjęte działania podlegały bieżącej ewaluacji – uczestnicy wypełniali ankiety ewaluacyjne po każdym ze szkoleń. Ewaluacji podlegały również konferencje. Ponadto, przeprowadzono badanie opinii na temat projektu i jego efektów wśród przedstawicieli szkół i placówek biorących w nim udział. Badanie prowadzono za pośrednictwem ankiety wypełnianej online. Za największe korzyści związane z przystąpieniem do projektu pn. „Chrońmy Dzieci” respondenci uznali możliwość wdrażania sprawdzonych rozwiązań oraz zdobycia nowej wiedzy i umiejętności. Większość respondentów uznało, że w czasie realizacji projektu nastąpiła poprawa funkcjonowania szkół i placówek w zakresie ochrony dzieci przed agresją i przemocą.

Na obecnym etapie rezultaty ilościowe i jakościowe oceniane były poprzez przeprowadzone badania opinii szkół i placówek realizujących projekt.

Realizacja zadania publicznego pozwoliła na osiągnięcie następujących rezultatów:

Rezultaty jakościowe:

- 1) Zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa i tworzenia przyjaznego środowiska w szkołach i placówkach poprzez wdrożenie standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem – spośród placówek, które wzięły udział w badaniu 61% jest w trakcie wypełniania standardów, 6% wdrożyło wszystkie z nich, lecz nie złożyło jeszcze wniosku o certyfikat, 2% oczekuje na przyznanie certyfikatu, a 7% już go posiada. Co czwarta (24%) placówka znajduje się na początkowym etapie Programu, co oznacza, że wypełniła ankietę autoewaluacyjną, ale nie rozpoczęła wdrażania standardów;

- 2) Możliwość uzyskania przez szkoły i placówki certyfikatu potwierdzającego spełnianie międzynarodowych standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem, co daje możliwość podniesienia jakości pracy placówki oraz jej prestiżu, a także gwarantuje, że w placówce przestrzegane są określone procedury;
- 3) Wzrost wiedzy profesjonalistów pracujących z dziećmi i młodzieżą na temat rozpoznawania i podejmowania działań w sytuacji zagrożenia krzywdzeniem dziecka oraz wzrost świadomości pracowników szkół i placówek, a także rodziców na temat ochrony dzieci przed krzywdzeniem, w tym reagowania na krzywdzenie dzieci. Dane z ankiet w zdecydowanej większości świadczą o tym, że wiedza przekazywana podczas szkoleń była dla uczestników nowa (95%). Za ważny aspekt przystąpienia do Programu wiele placówek uznało objęcie edukacją wszystkich pracowników placówek;
- 4) Rozwój umiejętności nauczycieli w zakresie edukacji dzieci i młodzieży na temat profilaktyki krzywdzenia dzieci. W badaniu ewaluacyjnym uczestnicy wysoko ocenili efekty szkolenia. Uznali, że nabyta wiedza będzie przydatna w ich praktyce zawodowej;
- 5) Poszerzenie dostępu do sprawdzonych narzędzi edukacyjnych i szkoleń na platformie oraz stworzenie sieci wsparcia dla szkół i placówek, które przystępują lub realizują Program;
- 6) Poprawa społecznego funkcjonowania dzieci i młodzieży w środowisku rówieśniczym, dzięki podejmowanym działaniom profilaktycznym. Spośród placówek obecnie wdrażających standardy, 75% z nich podjęło się edukowania dzieci na temat problemu agresji i przemocy. Dzięki opracowanym i dostępnym scenariuszom zajęć oraz innym narzędziom edukacyjnym zgromadzonym na platformie edukacyjnej, nauczyciele mają możliwość prowadzenia zajęć dotyczących profilaktyki krzywdzenia dla różnych grup wiekowych;
- 7) Wypromowanie systemu rekrutacji wszystkich pracowników i wolontariuszy do szkół i placówek uwzględniającego: przygotowanie zawodowe, w tym umiejętności rozpoznawania symptomów krzywdzenia dziecka, a także udzielania pomocy dziecku i rodzinie oraz niekaralność;
- 8) Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach edukacyjnych oraz zmniejszenie nasilenia szkodliwych zjawisk społecznych względem dzieci i z udziałem dzieci (cyberprzemoc, przemoc, wykorzystywanie seksualne, zaniedbanie i przemoc psychiczna). W placówkach wdrażających standardy, 63% osób uznało, że w czasie realizacji projektu nastąpiła poprawa funkcjonowania szkoły lub placówki w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Korzystna zmiana wynika z uporządkowania procedur obowiązujących w szkołach i placówkach i zdobytej wiedzy z zakresu problematyki przeciwdziałania agresji i przemocy wobec dzieci.

Rezultaty ilościowe:

W 2015 r. osiągnięte zostały wszystkie zakładane rezultaty ilościowe. Niektóre wskaźniki liczbowe zostały przekroczone:

- 1) Zorganizowano 8 konferencji (jedna – ogólnopolska inauguracyjna projekt i 7 wojewódzkich). Suma uczestników wszystkich konferencji wyniosła 1 061 osób;

- 2) Przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli o łącznej liczbie 680 godzin. Liczba uczestników wszystkich szkoleń wyniosła 1 389 osób;
- 3) Odbyły się 2 edycje 80-godzinnego studium przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci dla 32 osób, które w środowisku lokalnym wspierać będą szkoły i placówki we wdrażaniu standardów;
- 4) Odbyło się 9 pikników edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z zakresu bezpieczeństwa (3 dodatkowe), w których uczestniczyło blisko 4,5 tys. osób;
- 5) Przygotowano 6 prezentacji multimedialnych oraz 6 kursów e-learning, które umieszczono na platformie do pobrania;
- 6) Zarejestrowało się 2 092 szkół i placówek na portalu: www.chronimydzieci.pl;
- 7) 90 placówek uzyskało certyfikat „Chronimy Dzieci” potwierdzający wdrożenie w szkole lub placówce polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem i standardów;
- 8) 498 placówek wzięło udział w badaniu opinii na temat projektu.

Finansowanie:

Na zadanie przeznaczono kwotę 700 899,22 zł. Wydatkowano kwotę w wysokości 699 958,71 zł, a kwotę w wysokości 940,51 zł zwrócono w terminie do budżetu MEN. FDN przedstawiła w terminie sprawozdania merytoryczne oraz finansowe z otrzymanej dotacji, po zakończeniu realizacji zadań w 2015 r.

Projekt zgodnie z Harmonogramem Programu w 2015 r. trwał cały rok 2015.

III. „Rozwijanie i wspieranie profilaktyki rówieśniczej w szkołach i placówkach w ramach współpracy międzyresortowej Ministerstwa Edukacji Narodowej i Komendy Głównej Policji.

Zadanie to było kontynuacją współpracy międzyresortowej między MEN a Komendą Główną Policji oraz Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i było realizowane poprzez program Komendy Głównej Policji Profilaktyka a Ty (PaT) oraz jego projekty szczegółowe pn. Profilaktyka a Ty/Edukacja (PaT/E), Ogólnopolski Głos Profilaktyki „Zryw Wolnych Serc”, X Ogólnopolski Przystanek PaT, Regionalne Przystanki PaT oraz Profilaktyka a Ty/Młodzież (PaT/M).

W 2015 r. realizacja tego zadania objęła:

- 1) Utworzenie młodzieżowych grup teatralno-profilaktycznych w Tarnowie i Gorzowie Wielkopolskim oraz przygotowanie spektaklu edukacyjno-profilaktycznego „Sekret” z przesłaniem do młodzieży, że nie należy używać substancji psychoaktywnych;
- 2) Premiery i pokazy przedpremierowe spektaklu edukacyjno-profilaktycznego „Sekret” z udziałem rodziców aktorów, nauczycieli, uczniów i wychowanków oraz lokalnej społeczności, a także przeprowadzenie działań PaT/M z młodzieżą szkolną;

- 3) Przygotowanie ekspertów PaT: nauczycieli i policjantów do działań w programie PaT; Przygotowanie realizacji projektu w województwie małopolskim i lubuskim;
- 4) Promowanie idei programu PaT i projektu PaT/E w mediach oraz w Internecie;
- 5) Przygotowanie poradnika metodycznego projektu PaT/E dla nauczycieli i policjantów;
- 6) Przygotowanie i realizacja projektu Ogólnopolskiego Głosu Profilaktyki „Zryw Wolnych Serc” oraz X Ogólnopolskiego Przystanku PaT na Stadionie Narodowym dla 11 tys. uczestników z całej Polski i z zagranicy;
- 7) Przygotowanie i realizacja Regionalnych Przystanków PaT i szkoleń młodzieżowych liderów PaT:
 - a) II Pomorski Przystanek PaT w Sztumie,
 - b) III Kujawsko-Pomorski Przystanek PaT w Toruniu,
 - c) II Opolski Przystanek PaT w Kędzierzynie Koźlu,
 - d) VI Śląski Przystanek PaT w Rudzie Śląskiej,
 - e) Mazowiecko-Lubelski Przystanek PT w Siedlcach i Radzynie Podlaskim,
- 8) Przygotowanie „Poradnika zawierającego wystandaryzowane zasady współpracy szkół i placówek z Policją”.

Realizacja działań podzielona została na VII etapów.

Rezultaty jakościowe:

- 1) Zaangażowanie samorządów lokalnych w działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży;
- 2) Zaangażowanie młodzieży na rzecz profilaktyki rówieśniczej w swoim środowisku, promocja zdrowego stylu życia, wzmacnianie postaw prospołecznych i zachowań asertywnych wśród młodzieży szkolnej wobec zjawisk patologii społecznej, zmniejszenie wykluczenia społecznego, wzrost poczucia bezpieczeństwa w szkołach;
- 3) Zdobycie praktycznych umiejętności nauczycieli, animatorów i policjantów w podejmowaniu profilaktyki rówieśniczej dzięki szkoleniom eksperckim oraz wyposażenie ich w narzędzia dydaktyczne, m.in. Poradnik Metodyczny PaT/E,
- 4) Wzrosła aktywizacja społeczna uczniów w lokalnych środowiskach na rzecz profilaktyki rówieśniczej;
- 5) Projekt PaT/E zwiększył zdolność młodzieży do odkrywania i samorealizacji ich pasji;
- 6) Nastąpiło wzmocnienie działań z zakresu profilaktyki uniwersalnej skierowanej do wszystkich uczniów, nauczycieli, rodziców i przedstawicieli samorządów lokalnych oraz lokalnych społeczności;
- 7) Zebrane opinie w Tarnowie, Krakowie, Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze od uczniów i wychowanków na temat działań profilaktycznych zdecydowanie potwierdzają, że działania interaktywne, integrujące rówieśników poprzez twórczą profilaktykę są najbardziej oczekiwaną przez młodzież metodą profilaktyczną.

Rezultaty ilościowe:

- 1) 106 400 uczestników wzięło udział w działaniach PaT, w tym w projekcie PaT/E, utworzono kolejnych 10 młodzieżowych grup PaT¹⁰⁾;
- 2) Blisko 1 tys. uczniów uczestniczyło w projekcie PaT/E i PaT/M;
- 3) Blisko 94 400 uczestników wzięło udział w wydarzeniu Ogólnopolski Głos Profilaktyki;
- 4) 11 tys. uczestników wzięło udział w jubileuszowym X Ogólnopolskim Przystanku PaT na Stadionie Narodowym w Warszawie;
- 5) 964 uczniów i wychowanków wyraziło opinię na temat skutecznych działań profilaktycznych w szkołach i placówkach;
- 6) Odbyło się 8 narad z kuratorami oświaty, policją i administracją samorządową w projektach: PaT/E oraz Regionalnych Przystankach PaT;
- 7) Ponad 4 tys. uczniów i pedagogów wzięło udział w powiatowych i regionalnych Przystankach PaT;
- 8) Przeprowadzono łącznie 2 szkolenia dla 100 nauczycieli w województwie małopolskim i lubuskim;
- 9) Przeprowadzono 7 szkoleń liderów PaT w województwie śląskim, wielkopolskim, lubelskim, podkarpackim, świętokrzyskim, pomorskim oraz szkolenie ogólnopolskie;
- 10) W projekty zaangażowało się 16 miast i gmin, na terenie których odbywały się działania;
- 11) Blisko 100 jednostek samorządów terytorialnych i komend miejskich oraz powiatowych policji uczestniczyło we wszystkich działaniach PaT w 2015 r.

Finansowanie:

Komenda Główna Policji złożyła sprawozdanie merytoryczne z realizacji zadania. W 2015 r. na zadanie została przeznaczona kwota w wysokości 700 tys. zł. Kwota wykorzystanej dotacji wyniosła 699 750,00 zł. Zwrócono w terminie kwotę 250,00 zł. Projekt zgodnie z Harmonogramem Programu w 2015 r. trwał przez cały rok 2015.

IV. „Działania edukacyjne i profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego.”

W ramach Programu Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, zwanej dalej „KGPSP”, przeprowadzono następujące działania edukacyjne:

1. Zorganizowano dwa konkursy, których celem było promowanie wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie prawidłowych postaw dzieci i młodzieży:
 - 1) Ogólnopolski Konkurs Plastyczny pn. „Bezpieczeństwo i rozważa – tego od Ciebie każdy wymaga!”. Centralny finał konkursu odbył

¹⁰⁾ Źródła danych: wyniki badań przeprowadzonych podczas realizacji projektów w 2015 r. w województwach: małopolskim (Tarnów, Kraków), lubuskim (Gorzów Wlkp., Zielona Góra); Listy obecności; Sprawozdanie końcowe podmiotów realizujących projekty edukacyjne; Wyniki badań projektowych „Młodzież o narkotykach i profilaktyce”.

się w dniu 17 czerwca 2015 r. w siedzibie KGPSP. Komisja Konkursowa wyłoniła laureatów w kategoriach:

- I – uczniowie klas I-III szkół podstawowych;
- II – uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych;
- III – uczniowie gimnazjów;
- IV – uczniowie szkół specjalnych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych i świetlic terapeutycznych (do 18 r oku życia);

2) Konkurs na kalendarz dotyczący bezpieczeństwa pn. „To warto wiedzieć”.

Działania zorganizowały jednostki organizacyjne Państwowych Straży Pożarnych, starostw powiatowych, urzędów wojewódzkich i wydziałów zarządzania kryzysowego. Na odwrocie ściennego kalendarza plakatowego KGPSP zamieszczono porady, które dotyczyły ratowania płonącego człowieka, zachowania podczas burzy, zanieczyszczenia środowiska naturalnego oraz przeznaczenia gaśnic w domach.

Wyłoniono 20 laureatów. Zwycięzcy konkursu otrzymali nagrody oraz listy gratulacyjne KGPSP.

2. W maju 2015 r. na terenie całego kraju przeprowadzone zostały „Dni Otwartych Strażnic”. Wszystkie szkoły i placówki edukacyjne zainteresowane projektem miały możliwość odwiedzenia jednostek ratowniczo-gaśniczych na swoim terenie i zapoznania się z pracą strażaka oraz wyposażeniem strażnic. Podczas „Dni Otwartych Strażnic” odbyło się także wiele spotkań ze strażakami, którzy przekazywali uczniom i wychowankom informacje z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa – wskazywali na potencjalnie niebezpieczne sytuacje, z którymi mogą się spotkać każdego dnia, zwracali uwagę na ewentualne zagrożenia i zachowania oraz instruowali jak należy postępować w razie ich wystąpienia.
3. Na terenie całego kraju, przy współpracy i udziale Państwowej Straży Pożarnej, przeprowadzono kilka tysięcy próbnych ewakuacji w wybranych szkołach lub placówkach. Próbne ewakuacje połączone były z prezentowaniem właściwych zachowań podczas ewakuacji, w przypadku wystąpienia pożaru lub innych zagrożeń niosących konieczność użycia sprzętu ratowniczego. Celem tego projektu było pogłębienie wiedzy uczniów i nauczycieli w zakresie zasad właściwego zachowania się podczas pożaru oraz koniecznej ewakuacji.

Rezultaty jakościowe:

Uczniowie i wychowankowie uzyskali wiedzę pozwalającą na prawidłowe zachowania w sytuacji wystąpienia zagrożeń pożarowych lub klęsk żywiołowych.

Rezultaty ilościowe:

KGPSP wydała 25 tys. egzemplarzy książeczek – kolorowanek o charakterze edukacyjno-informacyjnym dla przedszkolaków i uczniów realizujących kształcenie integracyjne.

Finansowanie:

W 2015 r. na zadanie nr IV przeznaczono kwotę 50 tys. zł, którą wydatkowano w całości.

Zadanie, zgodnie z Harmonogramem Programu w 2015 r., trwało cały rok 2015.

V. Podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej z zakresu profilaktyki przemocy i agresji oraz kształtowania zdrowego stylu życia.

Działania zrealizowane przez ORE

1. Prowadzenie szkoleń dla nowej grupy liderów profilaktyki z zakresu przeciwdziałania przemocy i agresji.

Szkolenie zostało zorganizowane dla specjalistów poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli, wybranych z poszczególnych województw.

Celem działania było:

- 1) Przeszkolenie kolejnych liderów w województwach (w 2014 r. przeszkolono już grupę 101 liderów), w których liczba liderów w stosunku do liczby szkół była niewystarczająca oraz przygotowanie ich do doskonalenia kompetencji nauczycieli w zakresie wspierania szkół i placówek w działaniach profilaktycznych z zakresu agresji i przemocy;
- 2) Podniesienie kompetencji wychowawczych i profilaktycznych pracowników szkół i placówek, w szczególności w zakresie przeciwdziałania agresji rówieśniczej;
- 3) Zwiększenie wiedzy uczestników na temat skutecznych działań wychowawczych i profilaktycznych w oparciu o wymianę doświadczeń na temat sprawdzonych, praktycznych rozwiązań z zakresu zapobiegania agresji i przemocy rówieśniczej w szkole lub w placówce.

Szkolenie odbyło się w Warszawie i prowadzone było przez trenerów i specjalistów z zakresu profilaktyki agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży. Podczas szkolenia wykorzystano metodę warsztatu oraz wykładu interaktywnego. Poruszane treści dotyczyły agresji i przemocy rówieśniczej w zakresie diagnozy, przejawów i konsekwencji, z uwzględnieniem specyficznych mechanizmów zaangażowania w agresję rówieśniczą uczniów ze SPE oraz wspierania szkół w działaniach dla poprawy bezpieczeństwa.

Dodrukowano trzy publikacje dotyczące profilaktyki zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży, które stanowią pomoc w realizacji zadań związanych ze szkoleniem:

- 1) „Agresja i przemoc w szkole. Czyli co powinniśmy wiedzieć, aby skutecznie działać”. Publikacja prezentuje sposoby tworzenia szkolnego systemu przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, na które składają się działania profilaktyczne oraz interwencyjne;
- 2) „Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki”. Publikacja odnosi się do standardów działań profilaktycznych podejmowanych

wobec dzieci i młodzieży szkolnej. Uwzględnia informacje na temat czynników ryzyka oraz czynników chroniących, klasyfikacji i definicji poziomów profilaktyki. Poruszone w niej zostały kwestie dotyczące warunków skuteczności programów wdrażanych w szkołach;

- 3) „Vademecum skutecznej profilaktyki problemów młodzieży”. Publikacja w kompleksowy sposób określa możliwości realizacji zadań profilaktycznych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego w zakresie problemów młodzieży poprzez skuteczne działania profilaktyczne w ramach profilaktyki zintegrowanej.

Publikacje będą przekazywane pracownikom systemu oświaty, którzy będą uczestniczyli w szkoleniach i konferencjach organizowanych w ramach Programu.

Rezultaty jakościowe:

- 1) Stworzenie grupy liderów w poszczególnych województwach, którzy zostali przygotowani na wspieranie szkół i placówek w działaniach profilaktycznych, prowadzonych w formie szkoleń dla rad pedagogicznych i warsztatów dla nauczycieli;
- 2) Zwiększenie kompetencji wychowawczych i profilaktycznych nauczycieli i wychowawców, uczestniczących w różnych formach doskonalenia;
- 3) Zwiększenie poziomu wiedzy nauczycieli na temat m.in. bullingu oraz agresji rówieśniczej i przeciwdziałania im.

Rezultaty ilościowe:

- 1) Przeszkolono 51 liderów profilaktyki, którzy zostali zobowiązani do przeprowadzenia przynajmniej 1 szkolenia dla rady pedagogicznej z zakresu ww. tematyki;
- 2) 51 rad pedagogicznych zostanie przeszkolonych do końca roku szkolnego 2015/2016.

2. Zorganizowanie konferencji pn. „Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej” cz. II.

Konferencja skierowana została do specjalistów poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych oraz dyrektorów i specjalistów ze szkół. Konferencja była kontynuacją działań z 2014 r.

W konferencji w 2015 r. skupiono uwagę na działaniach wychowawczych, które powinny być skierowane do wszystkich dzieci, jednak w szczególności tych dzieci, które były świadkami agresji i przemocy. Celem szkolenia było ponadto:

- 1) Poszerzenie wiedzy z zakresu edukacji antydyskryminacyjnej;
- 2) Poznanie praktycznych rozwiązań w pracy wychowawczej służących przeciwdziałaniu przemocy rówieśniczej;

- 3) Przedstawienie skutecznych sposobów postępowania nauczycieli, rodziców i pracowników szkoły w sytuacjach występowania przemocy rówieśniczej;
- 4) Wymiana doświadczeń oraz upowszechnianie idei edukacji włączającej.

Wykładowcy omówili sprawdzone sposoby skutecznej pracy wychowawczej z klasą, potrzebę budowania relacji między uczniami w celu kształtowania bezpiecznego klimatu społecznego klasy, który w badaniach naukowych uznany jest za jeden z czynników chroniących wobec występowania zjawiska przemocy rówieśniczej. Poddane zostały analizie zagadnienia dotyczące funkcjonowania ucznia ze SPE w roli ofiary i sprawcy, jak również roli rówieśników jako obserwatorów zjawiska przemocy. Poszukiwano skutecznych sposobów wspierania wszystkich członków zaangażowanych grup. W ramach warsztatów uczestnicy opracowali rekomendacje służące podejmowaniu przez nauczycieli, rodziców oraz specjalistów skutecznych działań w sytuacjach występowania przemocy wobec uczniów ze SPE w szkołach i placówkach:

- 1) istnieje potrzeba przygotowania/doskonalenia nauczycieli w zakresie planowania i wdrażania systemowych działań wychowawczych służących tworzeniu bezpiecznego i wspierającego klimatu w szkołach ogólnodostępnych;
- 2) konieczne jest systematyczne badanie skuteczności programów profilaktycznych i wychowawczych realizowanych w szkołach oraz promowanie dobrych praktyk szkolnych;
- 3) istnieje potrzeba doskonalenia kompetencji dyrektorów i nauczycieli w zakresie budowania całościowej polityki szkoły, by służyła szeroko pojętemu bezpieczeństwu;
- 4) należy zadbać o podnoszenie kompetencji wszystkich członków społeczności szkolnej w zakresie efektywnej współpracy służącej spójności działań podejmowanych przez środowisko domowe i szkolne.

Wartość merytoryczna konferencji oraz jej aspekt praktyczny zostały wysoko ocenione przez uczestników. W wyniku analizy wniosków przekazanych w arkuszach ewaluacyjnych dostrzeżono potrzebę pogłębienia zagadnień z zakresu profilaktyki przemocy wobec uczniów ze SPE.

Na stronach internetowych MEN i ORE, zamieszczono publikację pokonferencyjną: „Przemoc rówieśnicza wobec dzieci ze SPE, część 2”.¹¹⁾

Rezultaty jakościowe:

- 1) Wzrost kompetencji osób uczestniczących w szkoleniu;
- 2) Opracowanie rekomendacji dla nauczycieli, rodziców, specjalistów i upowszechnianie ich poprzez strony internetowe MEN i ORE.

Rezultaty ilościowe:

106 osób zostało przeszkolonych z zakresu problematyki przeciwdziałania przemocy rówieśniczej wobec uczniów ze SPE;

¹¹⁾ <http://www.ore.edu.pl/wvdzialv/specialnvch-potrzeb-edukacvinvch/6489-przemoc-rowiesnicza-wobec-dzieci-ze-SDe->

3. Zorganizowanie szkoleń dla pracowników placówek doskonalenia nauczycieli z zakresu funkcjonowania i pracy z uczniami ze SPE, w tym niepełnosprawnymi.

Szkolenie skierowane zostało do pracowników placówek doskonalenia nauczycieli oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych. Celem szkolenia było:

- 1) Podniesienie kompetencji przedstawicieli placówek doskonalenia nauczycieli m.in. w zakresie znajomości skutecznych sposobów reagowania w sytuacjach występowania przemocy rówieśniczej;
- 2) Poszerzenie wiedzy uczestników m.in. w zakresie metod pracy z uczniami ze SPE, w tym niepełnosprawnymi oraz włączania tych uczniów do szkół ogólnodostępnych;
- 3) Przygotowanie liderów z zakresu edukacji włączającej oraz profilaktyki agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży, w tym uczniów ze SPE, którzy będą przekazywać zdobytą wiedzę w szkołach na terenie swoich województw podczas szkoleń dla rad pedagogicznych;
- 4) Wymiana doświadczeń oraz upowszechnianie idei edukacji włączającej;
- 5) Upowszechnienie informacji na temat skutecznych metod przeciwdziałania przemocy wobec uczniów ze SPE;
- 6) Upowszechnienie wśród pracowników placówek publikacji dotyczących metod pracy z uczniami ze SPE.

Szkolenia odbyły się w Warszawie i prowadzone były przez trenerów i ekspertów z zakresu edukacji włączającej oraz profilaktyki agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży. Podczas szkoleń wykorzystano metodę warsztatową oraz wykład interaktywny.

Poruszane treści dotyczyły: praktycznych aspektów wykorzystania przepisów prawa oświatowego na rzecz włączania uczniów z niepełnosprawnością do szkół ogólnodostępnych, identyfikowania potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami oraz dostosowywania skutecznych metod ich zaspokajania, a także konstruowania indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego, zwanego dalej „IPET”. Podkreślono rolę grupy rówieśniczej w budowaniu wspierającego środowiska szkolnego. Ponadto poszukiwano rozwiązań służących nawiązaniu współpracy szkoły, instytucji zewnętrznych i rodziców na rzecz efektywnej edukacji uczniów z niepełnosprawnościami. W trakcie warsztatów na temat przeciwdziałania przemocy rówieśniczej w kontekście uczniów ze SPE omówiono sposoby postępowania nauczycieli, rodziców i pracowników szkoły w sytuacji występowania agresji i przemocy. Wypracowano zasady i skuteczne sposoby reagowania na zachowania agresywne.

W ramach szkolenia dodrukowano publikację, dotyczącą pracy z dziećmi pochodzącymi z różnych kultur, czyli uczniami ze SPE, pn. „Międzykulturowość w szkole”.

Rezultaty jakościowe:

- 1) Zwiększenie kompetencji realizatorów szkoleń z placówek doskonalenia nauczycieli w zakresie przedmiotowej problematyki do przeprowadzenia szkoleń dla rad pedagogicznych na swoim terenie;
- 2) Stworzenie sieci liderów oraz umożliwienie realizacji szkoleń z tego zakresu dla szkół i placówek na terenie każdego województwa.

Rezultaty ilościowe:

- 1) Przeszkolono 85 przedstawicieli placówek doskonalenia nauczycieli oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych z 16 województw do udzielania wsparcia szkołom i placówkom w rozwiązywaniu trudnych sytuacji;
- 2) Szacuje się, że zgodnie z zawartym porozumieniem pomiędzy osobami przeszkolonymi a ORE, do dnia 27 maja 2016 r. zostanie przeszkolonych ponad 2 500 nauczycieli z zakresu przedmiotowej problematyki.

4. Zorganizowanie szkolenia dla pracowników placówek doskonalenia nauczycieli w zakresie przygotowania nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej do edukacji ruchowej uczniów w ramach programu „Mały Mistrz”.

Celem szkolenia było przygotowanie pracowników ośrodków doskonalenia nauczycieli do prowadzenia szkoleń dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w zakresie edukacji ruchowej uczniów.

Podczas procesu rekrutacyjnego wystosowano zaproszenia do wojewódzkich ośrodków doskonalenia nauczycieli z prośbą o wydelegowanie nauczyciela konsultanta lub doradcy metodycznego do spraw wychowania fizycznego i/lub edukacji wczesnoszkolnej, do wzięcia udziału w szkoleniu. Rekrutacją objęto wszystkie województwa ze szczególnym uwzględnieniem województwa mazowieckiego, śląskiego, lubelskiego i opolskiego, które do tej pory nie przystąpiły do projektu „Mały Mistrz”.

Szkolenie przeprowadzono w formie zajęć wykładowych, warsztatowych oraz ćwiczeń praktycznych w budynku szkolnym i w terenie.

Program szkolenia obejmował prezentację założeń i celów projektu oraz zajęcia praktyczne z zakresu zastosowania ciekawych form i metod prowadzenia zajęć ruchowych z dziećmi w młodszym wieku szkolnym, takich jak:

- zajęcia w terenie,
- wykorzystanie przyborów nietypowych,
- ćwiczenia śródlekcyjne.

Szkolenie zostało przeprowadzone przez wykładowców wyższych uczelni, trenerów sportowych, nauczycieli i doradców metodycznych do spraw wychowania fizycznego posiadających doświadczenie w zakresie pracy z uczniem młodszym.

Dla uczestników przygotowane zostały materiały edukacyjne z zakresu prezentowanej tematyki. Do materiałów zostało dołączone najnowsze wydanie przewodnika dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej „Mały Mistrz”. Uczestnicy szkolenia zostali zobowiązani do przeprowadzenia szkoleń dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej na

terenie objętym działalnością placówki doskonalenia nauczycieli i przesłania sprawozdania z podjętych działań do ORE.

Rezultaty jakościowe:

- 1) Przygotowanie pracowników ośrodków doskonalenia nauczycieli do prowadzenia szkoleń dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w zakresie wprowadzania atrakcyjnych form realizacji zajęć w ramach lekcji wychowania fizycznego;
- 2) Docelowo oczekiwany będzie wzrost kompetencji nauczycieli w zakresie edukacji ruchowej, co w perspektywie długoterminowej przyniesie zwiększenie aktywności ruchowej dzieci i młodzieży.

Rezultaty ilościowe:

60 nauczycieli konsultantów i doradców metodycznych z obszaru całego kraju zostało przeszkolonych w przedmiotowej tematyce.

Finansowanie:

ORE przedstawił w terminie sprawozdanie merytoryczne i finansowe z realizacji zleconych zadań.

W 2015 r. na działanie V. Podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej z zakresu profilaktyki przemocy i agresji oraz kształtowania zdrowego stylu życia, została przeznaczona kwota 150 tys. zł, z której wykorzystano kwotę 140 511,35 zł.

Zadania zrealizowano zgodnie z Harmonogramem Programu.

VI. „Współpraca międzyresortowa”.

W ramach współpracy międzyresortowej przedstawiciele Zespołu Koordynującego przy Ministrze Edukacji Narodowej zgłosili zadania do realizacji w 2015 r. wpisujące się w cele Programu.

Zadania realizowane przez współpracujące ministerstwa, były finansowane ze środków pozostających w ich dyspozycji.

1. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji

W wyniku ogłoszonego przez Ministra Administracji i Cyfryzacji konkursu na realizację zadania publicznego pn. „Działania na rzecz bezpiecznego korzystania z Internetu”, realizowane były trzy projekty, na które Minister Administracji i Cyfryzacji przekazał łącznie 1 mln zł. Wszystkie działania zostały zakończone w dniu 15 grudnia 2015 r. Były to następujące projekty:

- 1) „Działania na rzecz bezpiecznego korzystania z Internetu”.

Projekt był realizowany wspólnie przez Fundację Odkrywców Innowacji i Fundację Drabina Rozwoju. Na realizację tego zadania przyznana została dotacja w wysokości 500 tys. zł. Zadanie to wyróżniało się innowacyjnym podejściem do tematu konkursu i obejmowało kluczowych odbiorców: uczniów i wychowanków, nauczycieli oraz rodziców. W projekcie zostało przeszkolonych 3 420 bezpośrednich beneficjentów projektu.

Projekt obejmował 3 komponenty:

- wyselekcjonowanie oraz integrację istniejących materiałów na temat bezpieczeństwa w Internecie w formie interaktywnej bazy danych;
- opracowanie standardu bezpieczeństwa online dla placówek, którego częścią jest Multibook dla dzieci;
- realizację działań edukacyjnych w formie 16 konferencji warsztatowych na terenie całej Polski, adresowanych do nauczycieli i rodziców.

Podczas konferencji przedstawiana była problematyka zagrożeń występujących w cyberprzestrzeni oraz przykłady ciekawego, pożytecznego i bezpiecznego korzystania z sieci. Zaprezentowany został standard bezpieczeństwa oraz baza danych.

Podczas warsztatów wyłoniono od 5 do 10 nauczycieli w każdym województwie, którzy zostali Trenerami Bezpiecznego Internetu. Trenerzy otrzymali pakiet materiałów szkoleniowych i edukacyjnych oraz scenariusze do przeprowadzenia zajęć z kluczowymi odbiorcami projektu, tj. z nauczycielami, rodzicami, dziećmi i młodzieżą.

W ramach projektu powstała dedykowana kluczowym odbiorcom projektu strona internetowa <http://bezpiecznyinternet.edu.pl/>, na której znajduje się interaktywna baza danych, publikacja „Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych” oraz Multibook dla dzieci.

Do realizacji tego zadania powołany został interdyscyplinarny zespół ekspertów, składający się z przedstawicieli Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie, którzy merytorycznie wspierali prace nad bazą informacyjną oraz standardem.

2) „Ogólnopolska kampania edukacyjno-prewencyjna „Ambasadorzy Bezpiecznego Internetu”. II Edycja

Projekt był realizowany przez Fundację Dla Kultury.pl, a na jego realizację przyznano dotację w wysokości 300 tys. zł. Zadanie to było kontynuacją projektu zrealizowanego w 2014 r. pn. „Ambasadorzy bezpiecznego Internetu”.

W II edycji wykorzystano opracowane w 2014 r. materiały oraz platformę e-learningową (www.ambasadorzy.kulturaonline.pl), które uzupełniono o nowe zagadnienia obejmujące przeciwdziałanie mowie nienawiści oraz takim zjawiskom, jak uwodzenie (grooming), seksting, czy zastraszanie. Projekt realizowany w 2015 r. adresowany był do dzieci w wieku 6-12 lat. W ramach projektu przeprowadzono spotkania w blisko 120 szkołach na terenie całej Polski i przeprowadzono multimedialne zajęcia z ok. 6 tys. dzieci. Priorytetem projektu były szkoły znajdujące

się w miejscowościach małych, liczących do 100 tys. mieszkańców. W ramach projektu rodzicom przekazano ulotki z zasadami bezpiecznego korzystania z Internetu. Ulotki otrzymali również nauczyciele szkół podstawowych, dla których zorganizowano dodatkowo webinarium, tj. szkolenie przez Internet. Ponadto dorośli byli zachęceni do przejścia kursu e-learningowego związanego z tematyką projektu. Działaniom towarzyszyła kampania informacyjno-promocyjna.

3) „CHROŃMY MŁODOŚĆ w SIECI” – projekt na rzecz bezpiecznego korzystania z Internetu przez młodzież.

Projekt był realizowany przez Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej INTEGRACJA, na który podmiot otrzymał dotację w wysokości 200 tys. zł. Zadanie adresowane było głównie do uczniów i wychowanków w wieku 14-18 lat z 30 szkół na terenie Polski. Projekt zakładał bezpośrednie przeszkolenie 120 młodzieżowych liderów, którzy obecnie podejmą dalsze szkolenia młodzieży. Projekt był również skierowany do kadry pedagogicznej oraz rodziców i opiekunów uczniów i wychowanków, dla których przewidziano szkolenia i prelekcje. Z proponowanych prelekcji skorzystało ok. 3 tys. rodziców. Ponadto, w ramach projektu opracowane zostały specjalistyczne materiały edukacyjne. Powstała strona internetowa oraz przeprowadzono ogólnopolski konkurs na twórczy projekt związany z tematyką bezpiecznego korzystania z Internetu.¹²⁾

W ramach ww. projektów zaplanowano przeszkolenie ok. 6 tys. uczniów i wychowanków w wieku 6-12 lat, ok. 4 500 uczniów i wychowanków w wieku 13-18 lat i ok. 2 tys. nauczycieli, pedagogów i rodziców. Z informacji zawartych w sprawozdaniach wynika, że działania te cieszyły się ogromnym zainteresowaniem, a liczby bezpośrednio przeszkolonych osób w każdym projekcie były większe od zakładanych. W sumie przeszkolono 19 389 osób (uczniów i wychowanków, nauczycieli oraz rodziców i opiekunów).

2. Ministerstwo Sprawiedliwości

Współpraca w ramach Programu obejmowała:

- 1) Organizację bezpłatnych lekcji prawa dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych przez przedstawicieli samorządów prawniczych, w oparciu o zgłaszane potrzeby.

Celem programu edukacji prawnej jest poszerzenie świadomości prawnej młodzieży, zapoznanie jej z zasadami porządku prawnego oraz przekazanie jej praktycznej wiedzy prawniczej. W ramach współpracy Minister Edukacji Narodowej zobowiązał się m.in. do promowania programu edukacji prawnej wśród szkół ponadgimnazjalnych. W ramach współpracy w 2015 r. do Ministerstwa Sprawiedliwości wpłynęło 419 zgłoszeń ze szkół i placówek na organizację bezpłatnych lekcji prawa. Zgłoszenia zostały przekazane do przedstawicieli samorządów prawniczych celem ich realizacji.

¹²⁾ <http://chronmymlodosc.pl/>

2) Realizację projektu „Edukacja szkolna przeciwko wykluczeniu prawnemu”.

W ramach II tury projektu w 2015 r. przeprowadzono 93 warsztaty dla 114 gimnazjów i 92 szkół ponadgimnazjalnych.

Opracowano innowacyjny poradnik do edukacji prawnej zatytułowany „Przychodzi uczeń do prawnika” dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Poradnik zawiera przydatne informacje m.in. o tym jak pobierać pliki ze stron internetowych, o podstawowych prawach konsumenta, czy o odpowiedzialności osób poniżej 18 roku życia. Integralną częścią poradnika są płyty CD z materiałami ćwiczeniowymi oraz materiałami audiowizualnymi. Poradnik ma na celu uświadamianie uczniów i wychowanków, że znajomość prawa jest korzystna, chroni przed zagrożeniami i pomaga w codziennym życiu, a także zachęcać ich do pogłębiania tej wiedzy. Elektroniczny poradnik jest dostępny do pobrania ze strony internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.¹³⁾

W ramach projektu zorganizowano konkurs z wiedzy prawnej dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych poniżej 18 roku życia. Celem konkursu było zachęcanie uczniów do zdobywania i poszerzania wiedzy z zakresu prawa oraz uświadomienie im, że bycie obywatelem świadomym swoich praw i obowiązków jest korzystne, modne i nowoczesne, chroni przed zagrożeniami, uczy samodzielności, asertywności i pomaga w codziennym życiu. Finał konkursu odbył się w siedzibie Ministerstwa Sprawiedliwości w dniu 17 grudnia 2015 r. Do finału zakwalifikowało się 10 uczniów z gimnazjów i 10 uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych. Laureaci w kategoriach: gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna, otrzymali stypendium w wysokości 3 tys. zł. Informacje o projekcie została udostępniona na stronie: www.lexmaster.eu.

3. Ministerstwo Zdrowia

Współpraca obejmowała przeprowadzenie ogólnopolskiego szkolenia pn. „Dziecko z cukrzycą w szkole” dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej oraz wychowawców świetlic szkolnych. Szkolenie ukierunkowane było na rozpoznanie potrzeb ucznia i zakresu opieki nad nim w trakcie nauki szkolnej. Szkolenie zorganizowano we współpracy z wojewodami oraz kuratorami oświaty. Szkolenia w 15 województwach przeprowadzili lekarze specjaliści w dziedzinie diabetologii dziecięcej, z którymi zawarto umowy na realizację przedmiotowego zadania, wydatkując z budżetu Ministra Zdrowia środki w wysokości 15 tys. zł. Zakres szkoleń objął wiedzę na temat cukrzycy oraz zasad pierwszej pomocy, jakiej należy udzielić dziecku choremu na cukrzycę pozostającemu pod opieką szkoły w przypadku wystąpienia powikłań. Uwzględniono też aspekty psychologiczne i społeczne radzenia sobie z chorobą przez dziecko i jego rodzinę oraz sposoby wsparcia dziecka przez nauczycieli i wychowawców w placówce.

W szkoleniu uczestniczyło 1 561 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i wychowawców świetlic szkolnych z 1 004 szkół.

¹³⁾ <https://www.ms.gov.pl/pl/poradnik-prawny-dla-mlodziezy/>

Tabela nr 1. Zestawienie danych - szkolenie „Dziecko z cukrzycą w szkole”

Lp.	Województwo	Termin szkolenia	Liczba szkół	Liczba nauczycieli	Liczba wych. świetlic	Ogółem liczba przeszkol. osób	
1.	dolnośląskie	25.11.15	84	100	0	100	
2.	kujawsko-pomorskie	30.11.15	33	55	0	55	
3.	lubelskie	16.11.15	112	153	41	194	
4.	lubuskie	24.11.15	23	37	0	37	
5.	łódzkie	08.12.15	81	71	26	97	
6.	małopolskie	30.11.15	142	181	0	181	
7.	mazowieckie	02.12.15	112	152	0	152	
8.	opolskie	01.12.15	65	87	0	87	
9.	podkarpackie	23.11.15	34	99	0	99	
10.	podlaskie	20.11.15	18	12	9	21	
11.	pomorskie	szkolenie nie odbyło się					
12.	śląskie	20.11.15	92	72	34	106	
13.	świętokrzyskie	30.11.15	55	92	0	92	
14.	warmińsko-mazurskie	30.11.15	96	132	0	132	
15.	wielkopolskie	18.11.15	80	100	0	100	
16.	zachodniopomorskie	01.12.15	77	86	22	108	
RAZEM			1 104	1 429	132	1 561	

4. Agencja Rynku Rolnego

Działania prowadzone przez Agencję Rynku Rolnego wpisują się w szereg inicjatyw realizowanych w środowisku szkolnym związanych z promowaniem zdrowego stylu życia, w tym wpisują się w realizację celu nr 3 Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży w ramach Programu.

W programie Owoce i warzywa w szkole¹⁴⁾ uczestniczyły dzieci ze szkół podstawowych realizujące obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego oraz dzieci uczęszczające do klas I–III. Na koniec 2015 r. w programie uczestniczyło

¹⁴⁾ Program w 2015 r. był realizowany zgodnie z:

- rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego związanych z wdrożeniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programu „Owoce i warzywa w szkole” (Dz. U. poz. 1158),
- rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego związanych z wdrożeniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programu „Owoce i warzywa w szkole” (Dz. U. poz. 886);
- rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu realizacji środków towarzyszących, które służą zapewnieniu skutecznego wykonania programu „Owoce i warzywa w szkole” (Dz. U. poz. 1151).

ok. 1 465 000 dzieci z prawie 11 300 szkół podstawowych. Stanowi to przeszło 90% grupy docelowej, która w roku szkolnym 2015/2016 wynosi zgodnie z danymi MEN przeszło 1 617 000 dzieci. Ważnym elementem programu oprócz udostępniania owoców i warzyw są specjalne działania edukacyjne, w których uczestniczą dzieci. Szkoły podstawowe uczestniczące w programie, co najmniej dwa razy w semestrze organizują zajęcia, w ramach których dzieci uczą się m.in. zasad zdrowego odżywiania oraz pochodzenia owoców i warzyw. Najpopularniejsze działania to warsztaty kulinarne, zakładanie ogródków przyszkolnych, wycieczki do sadów itp.

W programie Mleko w szkole¹⁵⁾ uczestniczyło ok. 14 tys. placówek, a mleko i przetwory mleczne spożywało ok. 2,6 mln dzieci. Najliczniejsza grupa beneficjentów programu to ok. 2,3 mln uczniów szkół podstawowych uczęszczających do ok. 12 tys. szkół. W ramach ww. programu każde dziecko uczęszczające do placówki mogło otrzymać w każdy dzień nauki szkolnej 0,25 l mleka lub przetworów mlecznych.

Materiały stanowiące wsparcie dla szkół oraz najlepsze praktyki związane z realizacją Owoce i warzywa w szkole oraz Mleko w szkole zostaną udostępnione w bieżącym roku na platformie www.bezpiecznaszkola.men.gov.pl

5. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

W ramach Resortowego programu pn. „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”¹⁶⁾ zatrudniano między innymi asystentów rodziny w gminach. Na ten cel w 2015 r. przekazano środki w wysokości ponad 52 mln zł, co umożliwiło zatrudnienie ponad 3 500 asystentów. Działania asystentów rodziny stanowią istotny element profilaktyki, wspierający rodziny wychowujące dzieci. Ponadto, w odniesieniu do zadań, za które odpowiada minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020¹⁷⁾, w ramach współpracy przedstawiciel Ministra Edukacji Narodowej uczestniczył w pracach Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie¹⁸⁾ oraz brał udział w ogólnopolskiej konferencji organizowanej przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dla przedstawicieli i służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Monitorowanie działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wpłynęło na zwiększenie zaangażowania przedstawicieli oświaty w realizację procedury „Niebieskie Karty”.

¹⁵⁾ Program w 2015 r. był realizowany zgodnie z:

– rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu wypłacania dopłaty krajowej oraz szczegółowego zakresu kontroli wykorzystania tej dopłaty (Dz.U. z 2007 r. poz. 1039 oraz z 2009 r. poz. 1545).

¹⁶⁾ Na podstawie art. 247 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2015 r. poz. 332, z późn. zm.).

¹⁷⁾ Program został przyjęty uchwałą nr 76/2014 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M.P. poz. 445).

¹⁸⁾ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. poz. 146).

Zadania realizowane w ramach współpracy międzyresortowej z Ministerstwem Sportu i Turystyki oraz z Komendą Główną Policji finansowana były finansowane ze środków Programu.

6. Ministerstwo Sportu i Turystyki

Współpraca w ramach Programu została szczegółowo opisana w zadaniu nr V pkt 4, pn. Zorganizowanie szkolenia dla pracowników placówek doskonalenia nauczycieli w zakresie przygotowania nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej do edukacji ruchowej uczniów w ramach programu „Mały Mistrz”.

7. Komenda Główna Policji

Współpraca w ramach Programu została szczegółowo opisana w zadaniu nr III.

8. Komenda Główna Ochotniczych Hufców Pracy

Przedstawiciel Ochotniczych Hufców Pracy (OHP) został zaproszony w roli eksperta do udziału w pracach Zespołu Koordynującego Program przy Ministrze Edukacji Narodowej.

Współpraca w ramach zadań własnych OHP obejmowała dzielenie się informacjami i przedstawianiem dobrych praktyk dotyczących pracy z młodzieżą m.in.:

- 1) Prowadzenie sondaży oraz diagnozowanie zachowań młodzieży;
- 2) Organizowania zespołów samopomocowych oraz animacji inicjatyw samorządowych młodzieży;
- 3) Aktywny dialog międzypokoleniowy młodzieży z osobami najstarszymi oraz najmłodszymi;
- 4) Prowadzenie konsultacji w zakresie poradnictwa w rozwiązywaniu konfliktów.

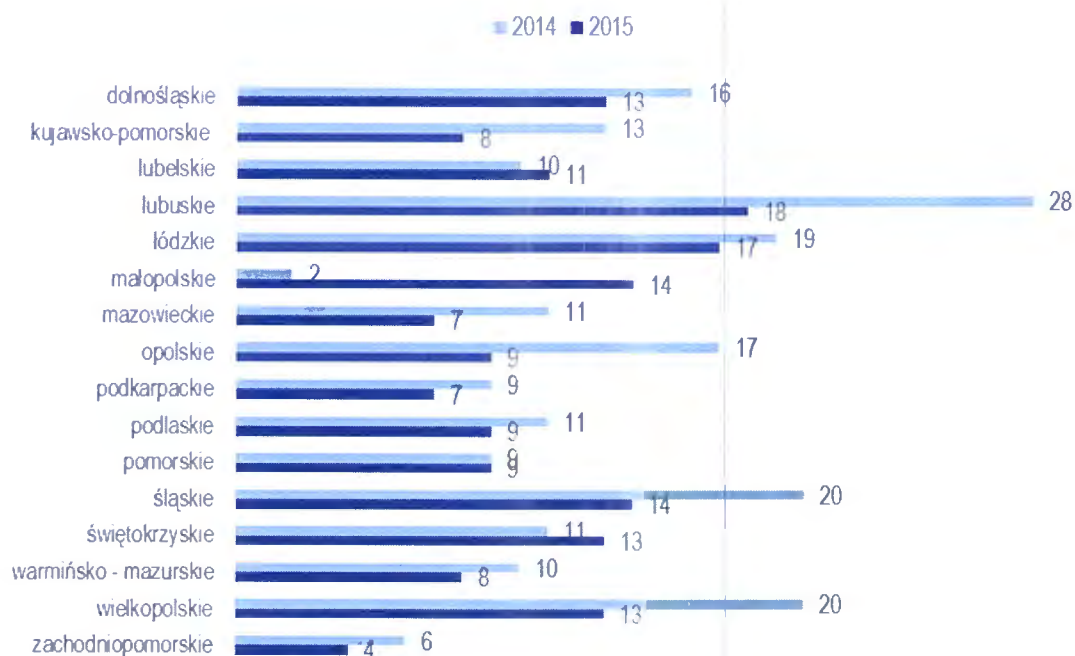
VII. Działania podejmowane w województwach

Informacje zawarte w tej części sprawozdania zostały przygotowane na podstawie danych przekazywanych do MEN przez wojewódzkie zespoły koordynujące Program.¹⁹⁾

W 2015 r. w województwach podpisano 174 umowy z organizacjami pozarządowymi i porozumienia z jednostkami samorządu terytorialnego. W 2015 r. najwięcej umów i porozumień podpisano w województwie lubuskim (18) i w łódzkim (17), a najmniej – w województwie zachodniopomorskim (4).

¹⁹⁾ Narzędzia zbierania danych z województw: Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach Rządowego program na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła” w poszczególnych województwach – matryca EXCEL; Sprawozdanie końcowe z realizacji projektów w ramach Rządowego program na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła” – matryca WORD.

Wykres nr 1. Liczba podpisanych umów w poszczególnych województwach

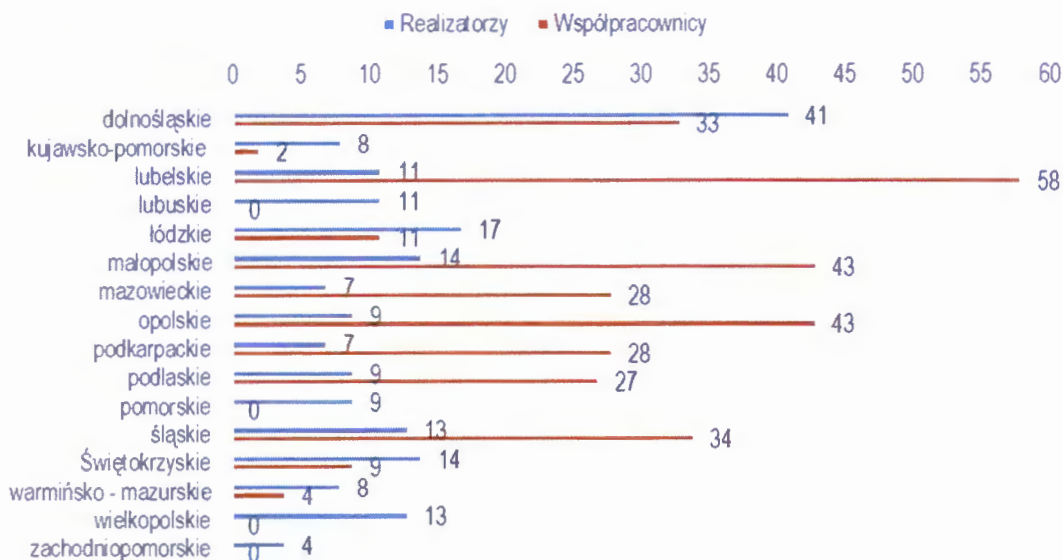
W 2015 r. zadania Programu realizowało 195 podmiotów, we współpracy z 320 innymi podmiotami. W czterech województwach: lubuskie, pomorskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie nie wykazano współpracy realizatorów z innymi podmiotami.

W wielu województwach przy realizacji projektów podjęto jednak współpracę z większą liczbą podmiotów, np:

- województwo lubelskie – 11 realizatorów współpracowało z 58 podmiotami,
- województwo opolskie – 9 realizatorów współpracowało z 43 podmiotami,
- województwo małopolskie – 14 realizatorów współpracowało z 43 podmiotami,
- województwo śląskie – 13 realizatorów współpracowało z 34 podmiotami.

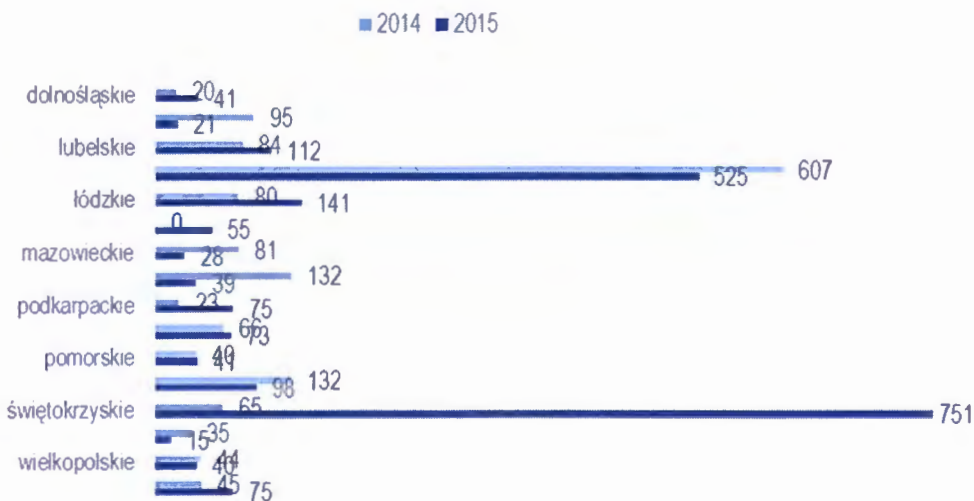
Szczegółowe dane ze sprawozdań wojewódzkich przedstawiono poniżej.

Wykres nr 2. Liczba podmiotów realizujących projekty i podmiotów współpracujących.

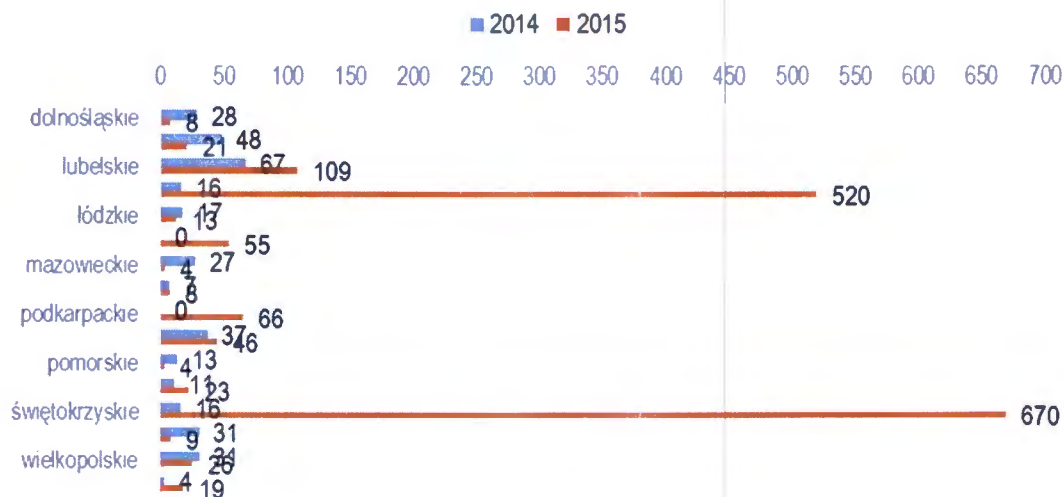
W 2015 r. działania kierowano do 2 130 placówek. Zdecydowanie najwięcej szkół i placówek wzięło udział w projektach w województwie świętokrzyskim (751) i lubuskim (525), najmniej zaś w województwie warmińsko-mazurskim (15).

Wykres nr 3. Liczba szkół i placówek, do których kierowano projekty.

Program stawia duży nacisk na zaangażowanie rodziców w działania projektowe. W 2015 r. działania dla rodziców miały zdecydowanie większy zasięg niż w roku poprzednim – aż 1 586 placówek prowadziło działania dla rodziców.

Wykres nr 4. Liczba szkół i placówek prowadzących działania dla rodziców.

W ramach Programu podpisano umowy na projekty o wartości 4 537 461,77 zł, przy czym kwota wykorzystanej dotacji wynosiła 3 568 078,80 zł. Duże kwoty zwrotów pojawiły się w 3 województwach: lubelskim, kujawsko-pomorskim i pomorskim.

Tabela nr 2. Wydatkowanie środków finansowych w województwach na realizację projektów (w zł).

L.P.	Województwo:	Sumaryczna wartość projektów	Kwota dofinansowania projektów	Kwota wkładu własnego w projektach	Wykorzystana kwota dotacji	Niewykorzystana kwota dotacji
1.	dolnośląskie	291 531,89	233 000,00	60 676,71	230 855,18	2 144,82
2.	kujawsko-pomorskie	295 328,50	211 940,00	88 088,50	197 603,51	14 336,49
3.	lubelskie	263 966,44	233 068,00	78 403,52	185 562,92	47 505,08
4.	lubuskie	251 172,80	233 068,00	65 675,00	230 003,09	3 064,91
5.	łódzkie	261 270,00	233 068,00	28 202,00	232 847,00	221,00
6.	małopolskie	256 080,00	233 000,00	23 845,00	232 000,00	1 000,00
7.	mazowieckie	269 266,96	233 068,00	36 198,96	233 064,35	3,65
8.	opolskie	329 294,69	233 068,00	101 126,69	224 842,65	8 225,35
9.	podkarpackie	321 800,00	233 068,00	57 639,00	231 505,53	1 562,47
10.	podlaskie	251 264,00	233 068,00	25 196,00	220 896,26	12 171,74
11.	pomorskie	259 514,23	233 068,00	63 353,85	196 160,38	36 907,62
12.	śląskie	338 037,13	233 068,00	104 969,68	224 140,25	8 927,75
13.	świętokrzyskie	305 308,89	233 068,00	72 240,89	233 066,84	1,16
14.	warmińsko-mazurskie	304 679,54	233 068,00	72 760,13	229 581,23	3 486,77
15.	wielkopolskie	261 875,70	233 068,00	28 807,70	232 892,98	175,02
16.	zachodniopomorskie	277 071,00	233 068,00	44.003,00	233 056,63	11,37
Ogółem		4 537 461,77	3 707 824,00	907 183,63	3 568 078,80	139 745,20

Zestawienia efektów ilościowych projektów realizowanych w województwach przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 3. Efekty ilościowe zrealizowanych działań w województwach.

Województwa	udział szkół w projektach	udział szkół w projektach	liczba uczestników bezpośrednich				liczba uczestników pośrednich				liczba projektów w	liczba projektów z ewaluacją
			uczniów	nauczycieli	rodziców	przedst. lokalnych	uczniów	nauczycieli	rodziców	przedst. lokalnych		
lubelskie	112	109	4 151	4 391	24 196	58	44 339	4 985	43 312	67	20	11
zachodniopomorskie	75	19	9 388	741	513	0	0	0	0	0	4	4
wielkopolskie	40	26	2 751	241	327	88	2 513	165	1 161	69	13	13
warmińsko-mazurskie	15	9	1 227	553	207	1 025	198	558	225	1 038	8	8
świętokrzyskie	751	670	2 205	1 101	2 442	40	0	0	0	0	13	3
śląskie	98	23	3 178	263	720	202	1 901	189	607	301	14	14
pomorskie	41	4	3 453	291	52	17	90	30	270	226	9	9
podlaskie	73	46	6 849	1 193	787	14	3 900	50	50	0	9	8
podkarpackie	75	66	6 191	495	188	18	0	0	4 400	18	7	7
opolskie	39	8	1 300	88	149	0	0	0	0	1 300	9	9
mazowieckie	28	4	1 969	149	1 161	120	1 610	322	837	242	7	7
małopolskie	55	55	4 291	1 211	2 026	43	4 291	1 211	2 026	43	14	14
łódzkie	141	13	3 391	374	231	16	32 300	4230	41 000	200	17	12
lubuskie	525	505	6 683	330	1267	13	0	0	0	0	18	14
kujawsko-pomorskie	21	21	1 474	211	276	12	220	281	82	1 040	8	8
dolnośląskie	41	8	4 923	643	477	32	6 245	715	477	32	7	7
Razem	2 130	1 586	63 424	12 275	35 019	1 698	97 607	12 736	94 447	4 576	177	148

W dalszej części sprawozdania zaprezentowano wartości wskaźników dla trzech celów szczegółowych Programu:

1. Cel szczegółowy 1: Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki

W 2015 r. najwyższy wskaźnik osiągnięto w przypadku liczby uczniów uczestniczących w zajęciach lub programach rozwijających umiejętności psychologiczne i społeczne, w tym w zajęciach pozalekcyjnych – 13 465 osób. Najwięcej uczniów z tej grupy było w województwach: małopolskim (4 019) i łódzkim (2 020).

W 2015 r. 6 660 uczniów klas I–IV w szkołach podstawowych uczestniczyło w zajęciach integrujących w szkole, a także 6 020 uczniów klas I w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych oraz wychowanków grup wychowawczych uczestniczyło w tego typu zajęciach w szkole lub placówce.

W okresie sprawozdawczym, większość województw nie podejmowała działań skierowanych do wychowanków grup wychowawczych. W skali kraju, tylko 94 z nich było zaangażowanych w działania w środowisku lokalnym, w tym kulturalne, sportowe, społeczne oraz wolontariat, a 145 uczestniczyło w zajęciach integrujących. W zajęciach lub programach rozwijających umiejętności psychologiczne i społeczne, w tym w zajęciach pozalekcyjnych uczestniczyło 518 wychowanków.

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowe informacje dotyczące 16 województw:

Tabela nr 4. Wskaźniki ilościowe celu szczegółowego nr 1

Cel szczegółowy 1: Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki

Wskaźnik	W tym w województwo:																
	Ogółem:	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Liczba uczniów klas I - IV w szkołach podstawowych uczestniczących w zajęciach integrujących w szkole i placówce	6 600	714	0	275	385	534	1 589	0	0	1 668	0	1 014	0	244	177	0	0
Liczba uczniów klas I w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych uczestniczących w zajęciach integrujących w szkole i placówce	6 020	345	173	678	152	1 481	349	98	0	2 301	0	168	0	163	112	0	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych uczestniczących w zajęciach integrujących w szkole i placówce	145	0	0	0	70	34	0	0	0	0	0	1	0	0	40	0	0
Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach lub programach rozwijających umiejętności psychologiczne i społeczne, w tym w zajęciach pozalekcyjnych	13 465	1 677	283	104 5	623	2 020	4 019	35	0	1 334	19	1 708	0	312	340	50	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych uczestniczących w zajęciach lub programach rozwijających umiejętności psychologiczne i społeczne, w tym w zajęciach pozalekcyjnych	518	291	40	0	0	23	0	141	0	0	0	23	0	0	0	0	0
Liczba udzielonych porad psychologiczno-pedagogicznych w szkołach i placówkach	997	97	0	198	67	116	146	36	0	0	0	215	0	0	122	0	0
Liczba uczniów zaangażowanych w działania w środowisku lokalnym, w tym kulturalne, sportowe, społeczne oraz wolontariat	4 647	644	30	947	453	532	1 170	35	0	140	0	70	0	0	626	0	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych zaangażowanych w działania w środowisku lokalnym, w tym kulturalne, sportowe, społeczne	94	0	0	0	70	23	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0

oraz wolontariat

Liczba nauczycieli i wychowawców uczestniczących w szkoleniach z zakresu udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, kompetencji wychowawczych (w tym z zakresu komunikacji interpersonalnej) i profilaktycznych	2 108	104	241	262	84	400	586	10	0	250	41	45	0	56	29	0	0
Liczba zajęć edukacyjnych dla rodziców zorganizowanych przez szkołę i placówkę	414	97	48	16	20	18	91	4	0	43	4	7	0	0	64	2	0
Liczba rodziców zaangażowanych w działania na rzecz szkoły i placówki	3 388	315	123	303	189	285	1 743	10	0	68	0	42	0	0	310	0	0
Liczba instytucji i podmiotów współpracujących ze szkołą i placówką w środowisku lokalnym na rzecz budowania zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkolnego	234	32	12	18	8	38	43	1	0	15	35	16	0	10	6	0	0

Tabela nr 5. Efekty jakościowe realizowanych działań w projektach dotyczących celu szczegółowego nr 1:

Cel 1	Efekty jakościowe
dolnośląskie	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzanie przez psychologów zajęć integracyjnych, - nauka kontroli własnych emocji przez uczniów, - polepszenie relacji między dziećmi a rodzicami i nauczycielami, - wzrost kompetencji wychowawczych i rodzicielskich u nauczycieli (z 80% do 90%) i rodziców (z 70% do 80%), - upowszechnienie korzystnej atmosfery podczas zajęć (wg dzieci z 82,93% do 96,34%, wg rodziców z 80,95% do 90,48%), - polepszenie umiejętności interpersonalnych (u dzieci z 76,05% do 97,56%, u rodziców z 66,67% do 85,71%), - wzrost poczucia bezpieczeństwa uczniów (o 89%), - wzrost chęci aktywnego spędzania wolnego czasu (u dzieci z 82,93% do 93,9%, u rodziców z 80,95% do 90,48%), - upowszechnienie tolerancji odmienności (u dzieci z 78,05% do 95,12%, u rodziców z 85,71% do 95,24%), - inspiracja uczniów do realizowania zainteresowań (m.in. plener fotograficzny, warsztaty komputerowe i obróbka graficzna), - wzrost liczby uczniów czujących się zintegrowanych z klasą (o 66%), - wzrost świadomości dzieci, jak należy się zachować w niebezpiecznej sytuacji (o 67%), - wzrost liczby rodziców, którzy zdali sobie sprawę z istotności rozmowy z dzieckiem w domu (o 30%).
kujawsko-pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost poczucia bezpieczeństwa uczniów, - wzrost kompetencji społecznych wśród rodziców i nauczycieli, - upowszechnienie idei akceptacji różnorodności uczniów, - wzrost wiedzy z zakresu edukacji prawnej, - wzrost zaangażowania w działania publiczne, - poszerzenie kompetencji wychowawczych rodziców (100% ankietowanych).
lubelskie	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój kompetencji społecznych, - wsparcie prawidłowego rozwoju osobowości dzieci, - rozwój bezpieczeństwa szkoły, - rozwój kompetencji wychowawczych wśród rodziców i nauczycieli, - zwiększenie roli rodziców w szkole, - zwiększenie poziomu aktywności obywatelskiej (u 80% uczestników).
lubuskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost kompetencji społecznych uczniów (średnia deklarowana świadomość szkodliwości używek – 81%, średnia deklarowana umiejętność odmówienia używek – 91%), - upowszechnienie zasad udzielania pierwszej pomocy (średnio 78% badanych), - wzrost kompetencji wychowawczych wśród nauczycieli,

łódzkie	<ul style="list-style-type: none"> - poznanie zasad bezpieczeństwa i higieny uczniów, - zaangażowanie rodziców w życie szkoły.
małopolskie	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa integracji środowiska nauczycieli i rodziców (4 szkoły), - poprawa warunków pobytowych wychowanków w ośrodkach socjoterapeutycznych i ich integracja z uczniami z pobliskich szkół (2 ośrodki, 3 szkoły), - eliminacja zachowań agresywnych w odniesieniu do uczniów sąsiednich szkół (2 szkoły).
mazowieckie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy w zakresie bezpieczeństwa w domu i szkole (100% uczniów, 68% rodziców), - szkolenie na temat cyberprzemocy w szkołach (wzrost wiedzy deklaruje średnio 88% uczniów i 90% nauczycieli), - szkolenie rodziców i nauczycieli w zakresie przezwycięzania problemów wychowawczych (98% uczestników potwierdza skuteczność), - wzrost kompetencji uczniów w zakresie adaptowania się do nowych sytuacji (o 52,5%) i pomocy innym (o 45,5%), - nauka zachowania adekwatnie do sytuacji zagrożenia (75% badanych uczniów), - wzrost kompetencji wychowawczych wśród rodziców oraz polepszenie relacji z dziećmi, - wzrost zaufania dzieci do nauczycieli i rodziców (90% badanych), - gotowość działania rodziców na rzecz środowiska społeczności szkolnej (średnio 70%), - wzrost chęci uczestnictwa w szkoleniach i warsztatach z zakresu kreowania w szkole bezpiecznego środowiska (z 0% do 50%).
opolskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost stopnia integracji w grupie uczniowskiej (58%), - poszerzenie wiedzy i umiejętności nauczycieli w zakresie rozwiązywania konfliktów rówieśniczych (10 osób), - poznanie zagadnień przez rodziców dotyczących komunikowania się z dzieckiem i rozwiązywania konfliktów (22 osoby).
podkarpackie	<p>Brak</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy nauczycieli na temat niekorzystnych zjawisk i sytuacji problemowych w szkołach (100%), - wzrost poczucia integracji zespołów klasowych (o 100%), - zmniejszenie zjawiska przemocy i agresji w szkole (o 60%), - poprawa relacji uczniów z nauczycielami (o 53%), - zmniejszenie ilości sytuacji konfliktowych z uczniami sprawiającymi problemy wychowawcze (o 50%), - wzrost umiejętności komunikacyjnych rodziców (o 68%), - wzrost wiedzy rodziców na temat zagrożeń ze strony mediów (100%).
podlaskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost dostępu do pomocy psychologiczno-pedagogicznej (209 porad), - wzrost efektywności rozpoznawania potrzeb uczniów, - wzrost kompetencji wychowawczych wśród nauczycieli (100%) i rodziców, - aktywność uczniów udowadniająca szacunek dla innych, - wzrost współpracy między nauczycielami, rodzicami i samorządem uczniowskim.

pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie integracji zespołów klasowych (ponad 60% uczniów), - rozwój umiejętności psychologicznych u dzieci, - poprawienie kompetencji wychowawczych nauczycieli i rodziców, - zajęcia profilaktyczno-terapeutyczne związane z zagrożeniami przemocą, agresją i uzależnieniami, - zajęcia pozalekcyjne rozwijające pasje i zainteresowania dzieci (w tym m.in. nauka fotografowania dla 20 uczniów, nauka gry na sygnałówkach myśliwskich).
śląskie świętokrzyskie	<p>Brak</p> <p>Uczniowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nabycie umiejętności kontrolowania własnych emocji, - rozwój umiejętności komunikacyjnych, - nabycie umiejętności radzenia sobie z własnymi problemami. <p>Nauczyciele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost kompetencji w zakresie procedur prawnych, - zwiększenie umiejętności w zakresie działań integrujących zespoły klasowe, - wzrost kompetencji pedagogicznych w zakresie aktywizowania uczniów i doradztwa edukacyjno-zawodowego, - nabycie umiejętności realizowania programów przeciwdziałania przemocy. <p>Rodzice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy na temat rozwoju gimnazjalistów i ich problemów, - wzrost umiejętności wychowawczych i komunikacyjnych, - zwiększenie zaangażowania w działania środowiska szkolnego i lokalnego.
warmińsko- mazurskie	<ul style="list-style-type: none"> - nabycie przez uczniów umiejętności prawidłowej komunikacji, - wzrost kompetencji wychowawczych wśród rodziców, - poprawa jakości relacji wśród młodzieży oraz między młodzieżą a nauczycielami (wg 100% uczestników), - wzmocnienie poczucia sprawczości wśród młodzieży, - integracja zespołów klasowych.
wielkopolskie	<ul style="list-style-type: none"> - wyposażenie uczniów w umiejętności dotyczące dokonywania właściwych wyborów, - uwrażliwienie uczniów na zachowania ryzykowne, - wzrost wiedzy na temat korzystania z nowych mediów (o 36%), - wzrost umiejętności kulturalnego zachowania się przy innych (o 22%), - wzrost wiedzy w zakresie gospodarowania wolnym czasem (o 22%),

zachodnio-
pomorskie

- wzrost wiedzy w zakresie zdrowego odżywiania (o 48%).
Brak

2. Cel szczegółowy 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży

Drugi cel szczegółowy został najobszerniej opisany przez wskaźniki, stąd dane ze sprawozdań zostaną przedstawione osobno dla trzech obszarów problemowych.

2.1. Profilaktyka agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy

Działania w ramach tego obszaru w województwach skupiały się na edukacji prawnej uczniów. Przeszkolono w sumie 10 921 osób w tym zakresie, najwięcej w województwach zachodniopomorskim (3 069 osoby) i pomorskim (1 678).

Drugim najczęściej podejmowanym działaniem pozostało szkolenie nauczycieli i wychowawców w zakresie przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy, rozwiązywania konfliktów, podejmowania interwencji profilaktycznych i reagowania w sytuacjach kryzysowych. W sumie przeszkolono 7 640 osób, przy czym szkolenia miały niezmiennie największy zasięg w województwie lubelskim, gdzie wzięło w nich udział 3 947 nauczycieli. Natomiast działania z zakresu doradców rówieśniczych w tym obszarze problemowym były realizowane tylko w 12 placówkach.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane:

Tabela nr 6. Wskaźniki ilościowe realizacji celu szczegółowego nr 2; 2.1 Profilaktyka agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy

Cel 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży. 2.1 Profilaktyka agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy

Wskaźnik	Ogółem	W tym w województwo:															
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Liczba szkół i placówek realizujących programy z zakresu mediacji i negocjacji rówieśniczej	240	3	3	0	0	9	20	9	1	12	5	0	7	166	5	0	0
Liczba szkół i placówek realizujących programy z zakresu pomocy koleżeńskiej w nauce	43	4	0	1	1	10	22	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0
Liczba szkół i placówek realizujących programy z zakresu rówieśniczych doradców	12	0	0	1	0	5	3	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Liczba szkół i placówek realizujących programy z zakresu rówieśniczych mediatorów	28	1	3	0	0	5	3	5	0	6	2	0	3	0	0	0	0
Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach z zakresu edukacji prawnej	10 921	434	594	0	263	157	1 383	290	0	333	690	1 678	1 392	32	606	0	3069
Liczba wychowanków grup wychowawczych uczestniczących w zajęciach z zakresu edukacji prawnej	246	0	0	148	0	0	0	57	0	0	41	0	0	0	0	0	0
Liczba szkół i placówek, w tym MOW i MOS ²⁰⁾ , realizujących programy z poziomu profilaktyki wskazującej, adresowane do uczniów i wychowanków z utrwalonymi zachowaniami agresywnymi, wymagających interwencji i dalszych działań korekcyjnych i edukacyjno-terapeutycznych	19	1	0	0	1	0	9	0	0	0	2	0	4	1	1	0	0

²⁰⁾ Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze i Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii.

Liczba opracowanych publikacji dla nauczycieli i wychowawców z zakresu przeciwdziałania przemocy, w tym cyberprzemocy, lub nakład materiałów drukowanych	2578	379	7	1114	0	2	18	302	0	400	1	0	5	349	0	0	1
Liczba szkoleń dla nauczycieli i wychowawców z zakresu przeciwdziałania przemocy, w tym cyberprzemocy, na których zostały upowszechnione materiały metodyczne	208	16	3	89	0	8	46	6	3	5	4	0	6	10	4	2	6
Liczba nauczycieli i wychowawców uczestniczących w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy, rozwiązywania konfliktów, podejmowania interwencji profilaktycznych i reagowania w sytuacjach kryzysowych	7640	618	97	3947	27	17	1007	212	34	147	97	0	119	603	102	100	513
Liczba nauczycieli i wychowawców MOW i MOS uczestniczących w szkoleniach z zakresu pracy z uczniami i wychowankami z utrwalonymi zachowaniami agresywnymi	50	0	0	0	0	0	0	17	0	0	0	0	17	16	0	0	0

2.2. Przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków oraz profilaktyka uzależnienia od gier komputerowych, Internetu i hazardu

W ramach tego obszaru problemowego najwięcej uczniów uczestniczyło w rekomendowanych przez MEN, ORE, KBds.PN i PARPA²¹⁾ programach profilaktycznych. Włączono do nich 10 431 osób – ponad połowa uczestników (6 319) pochodzi z województwa zachodniopomorskiego.

Drugi najwyższy wskaźnik – tak jak w edycji zeszłorocznej – dotyczył spotkań dotyczących profilaktyki uzależnień zorganizowanych dla rodziców. Wzięło w nich udział 6 580 osób, większość z województwa świętokrzyskiego (2 442 osoby).

²¹⁾ Od 2010 r. istnieje System Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia. Powstała baza programów rekomendowanych, zamieszczona na stronie Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii (KBds.PN); Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) i Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE). W bazie programów rekomendowanych są zamieszczone profesjonalne programy, m.in. dotyczące promocji zdrowia psychicznego i trzech poziomów profilaktyki (uniwersalnej, selektywnej i wskazującej). Są to wyłącznie programy, które poddane zostały ocenie i selekcji przez zespół specjalistów, zgodnie z przyjętymi nowymi standardami i kryteriami jakości określonymi w Systemie Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego oraz Programie Exchange on Drug Reduction Action (EDDRA).

Najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się programy i działania profilaktyki selektywnej i wskazującej realizowanych w MOW i MOS. W 2015 r. odbyło się ich tylko 7, czyli o 2 więcej niż w 2014 r. Należy uznać, że w całokształcie oddziaływań zawartych w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych skierowanych do wychowanków w placówkach nie były wymagane dodatkowe działania wspierające.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane:

2.1. Tabela nr 7. Wskaźniki ilościowe realizacji celu szczegółowego nr 2; 2.2 Przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków oraz profilaktyka uzależnienia od gier komputerowych, Internetu, hazardu

Cel 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży. 2.2 Przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków oraz profilaktyka uzależnienia od gier komputerowych, Internetu i hazardu

Wskaźnik	Ogółem	W tym w województwo:															
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodnio-pomorskie
Liczba szkół podstawowych i gimnazjów, w których zrealizowano rekomendowane przez MEN, ORE, KBPN i PARPA programy z zakresu profilaktyki uniwersalnej oparte na naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności w bieżącym roku szkolnym	50	1	2	0	20	0	3	0	4	0	0	0	3	4	0	0	13
Liczba przeszkolonych trenerów, instruktorów i realizatorów rekomendowanych przez MEN, ORE, KBPN i PARPA programów z zakresu profilaktyki uniwersalnej opartych na naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w bieżącym roku szkolnym	181	0	0	0	0	0	20	0	4	0	0	0	4	45	0	0	108
Liczba szkół posiadających program wychowawczy szkoły i program profilaktyki uwzględniający rozpoznane potrzeby i problemy uczniów w zakresie zapobiegania uzależnieniom	121	5	4	3	7	17	26	4	5	4	4	0	7	4	3	15	13
Liczba uczniów korzystających z usług poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym z terapii dla zagrożonych	1004	148	83	30	24	655	0	0	20	15	0	0	0	6	0	0	23

uzależnieniem

Liczba wychowanków grup wychowawczych korzystających z usług poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym z terapii dla zagrożonych uzależnieniem	71	0	0	0	1	70	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba szkół i placówek, w których są prowadzone programy i działania profilaktyki selektywnej i wskazującej w bieżącym roku szkolnym	65	1	3	2	7	14	15	0	2	0	3	0	5	0	0	0	13
Liczba uczniów uczestniczących w rekomendowanych przez MEN, ORE, KBPN i PARPA programach profilaktycznych z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej opartych na naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności w bieżącym roku szkolnym	10431	136	490	0	2980	0	0	0	385	0	0	0	121	0	0	0	6319
Liczba uczniów, w stosunku do których realizuje się indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne w oparciu o orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym	36	0	13	1	0	0	15	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych, w stosunku do których realizuje się indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne w oparciu o orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym	117	0	0	0	0	17	0	3 0	0	0	70	0	0	0	0	0	0
Liczba programów i działań profilaktyki selektywnej i wskazującej realizowanych w MOW i MOS w bieżącym roku szkolnym oraz liczba wychowanków uczestniczących w tych programach	7	0	1	0	0	3	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0
Liczba uczniów włączających się do działań z zakresu profilaktyki rówieśniczej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom	1986	335	25	91	120	0	202	0	69	76	180	0	684	0	0	204	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych, włączających się do działań z zakresu profilaktyki rówieśniczej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom	305	0	10	0	0	11	0	0	0	0	180	0	60	14	0	30	0
Liczba nauczycieli i wychowawców uczestniczących w formach doskonalenia zawodowego z zakresu profilaktyki uzależnień	1679	25	390	43	143	347	18	0	34	0	2	0	82	45	442	0	108

Liczba materiałów merytorycznych i metodycznych dla nauczycieli i wychowawców dotyczących jakości oddziaływań profilaktycznych	579	6	1	50	2	7	8	0	0	0	1	0	4	0	500	0	0
Liczba rodziców uczestniczących w spotkaniach z zakresu profilaktyki uzależnień	6580	447	153	1016	1078	218	245	64	149	120	56	0	580	2442	12	0	0
Liczba gmin, które finansowały realizację w szkołach i placówkach rekomendowanych MEN, ORE, KBPN i PARPA programów profilaktycznych lub interwencyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień adresowanych do młodzieży	19	2	1	2	5	0	2	0	2	1	0	0	2	1	0	0	1

2.3. Kształtowanie umiejętności uczniów i wychowanków w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów

Najpopularniejszym działaniem w tym zakresie było opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjnych dla rodziców dotyczących bezpiecznego korzystania z nowych mediów. Przygotowano 86 559 materiałów, w tym 85 802 powstało w województwie lubelskim. W pozostałych województwach to działanie ujawniało dużo niższą popularnością. Materiałów z tego samego zakresu, ale dla nauczycieli, opracowano 1 758 – znów większość w województwie lubelskim.

W porównaniu do zeszłorocznej edycji zdecydowanie poszerzyło się spektrum działań podejmowanych w tym celu Programu. W roku 2014 jakkolwiek aktywność odnotowano przy 5 wskaźnikach ze wszystkich 12. W 2015 r. zrealizowanych wskaźników było już 11, pominięty zatem został jeden.

Tabela nr 8. Wskaźniki ilościowe realizacji celu szczegółowego nr 2; 2.3 Kształtowanie umiejętności uczniów i wychowanków w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów

Cel 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży. 2.3 Kształtowanie umiejętności uczniów i wychowanków w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów

Wskaźnik	Ogółem	W tym w województwo:
----------	--------	----------------------

	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodnio-pomorskie	
Liczba szkół i placówek realizujących programy profilaktyczne dotyczące zagrożeń przestrzeni medialnej	215	5	0	87	9	27	22	0	1	0	4	25	5	16	4	0	10
Liczba materiałów metodycznych dla nauczycieli i wychowawców dotyczących bezpiecznego korzystania z nowych mediów przez uczniów i wychowanków	1758	381	0	1095	0	7	21	0	0	0	6	0	2	225	0	0	21
Liczba szkoleń dla nauczycieli i wychowawców, podczas których zostaną upowszechnione materiały metodyczne dotyczące problematyki bezpiecznego korzystania z nowych mediów przez uczniów i wychowanków	185	16	0	90	1	4	47	0	0	1	1	0	4	9	0	0	12
Liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych dla rodziców dotyczących bezpiecznego korzystania z nowych mediów przez uczniów i wychowanków	86559	2	0	85802	300	3	6	0	0	400	1	0	4	0	40	0	1
Liczba szkół i placówek, które nawiązały współpracę z instytucjami i podmiotami wspierającymi działania szkoły lub placówki na rzecz prawidłowego funkcjonowania uczniów i wychowanków w środowisku cyfrowym	212	18	1	87	9	7	37	0	1	3	0	25	3	9	2	0	10
Liczba szkół i placówek monitorujących sytuację uczniów i wychowanków związaną z wyjazdem rodziców za granicę w celach zarobkowych	36	5	0	3	0	10	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba uczniów, którym udzielono pomocy w sytuacji wyjazdu rodziców za granicę w celach zarobkowych	150	37	0	25	0	66	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych, którym udzielono pomocy w sytuacji wyjazdu rodziców za granicę w celach zarobkowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba szkół i placówek, które w swojej działalności uwzględniły tematykę przeciwdziałania przemocy seksualnej	51	4	0	3	0	8	19	0	0	0	0	0	17	0	0	0	0
Liczba osób przeszkolonych w zakresie udzielania pomocy uczniom i wychowankom z poważnymi problemami rozwojowymi	511	19	43	10	0	12	150	0	0	6	0	205	66	0	0	0	0

i życiowymi

Liczba szkoleń i innych form doskonalenia kompetencji nauczycieli oraz dyrektorów szkół i placówek z zakresu stosowania procedury „Niebieskie Karty”	27	3	0	13	0	2	7	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Liczba instytucji i podmiotów współpracujących ze szkołą i placówką w ramach sieci wsparcia dla dzieci i młodzieży przeżywających kryzysy rozwojowe i życiowe	121	11	0	10	0	11	10	0	0	3	0	76	0	0	0	0	0

Poniżej zestawienie rezultatów miękkich w projektach:

Tabela nr 9. Efekty jakościowe realizowanych działań w projektach:

Województwo	Efekty jakościowe
dolnośląskie	<ul style="list-style-type: none"> - warsztaty „Objawy i skutki uzależnienia od komputera” (129 uczniów), - zajęcia na temat złości i agresji w relacjach rówieśniczych, - prelekcja dla rodziców na temat agresji w sieci i cyberprzemocy (27 osób), - warsztaty na temat zagrożeń w Internecie (14 osób), - zmniejszenie się liczby uczniów nadużywających przemocy słownej (o 42%), - zmniejszenie się liczby uczniów spotykających się na terenie szkoły z agresją fizyczną (o 26%), - wzrost świadomości rodziców dotyczącej kontroli nad informacjami i gramami na stronach internetowych (o 73%), - wzrost umiejętności komunikacyjnych (o 30%).
kujawsko-pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie wiedzy z zakresu cyberprzemocy (95% rodziców), - poszerzenie wiedzy na temat środków uzależniających (przez 83% uczniów), - nabycie umiejętności odmawiania, radzenia sobie w sytuacjach trudnych, - wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród uczniów.
lubelskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost umiejętności rozpoznawania własnych emocji i wczuwania się w nastroje innych osób (10 na 10 uczestników), - wzrost umiejętności wyrażania negatywnych emocji oraz przeciwdziałania przemocy, - podniesienie kompetencji nauczycieli w zakresie przeciwdziałania cyberprzemocy (wg 100% szkół), - wzrost wsparcia w zakresie zapobiegania problemom i negatywnym zachowaniom uczniów w sieci (wg 100% szkół)
lubuskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy uczniów na temat zagrożeń uzależnieniami niechemicznymi, - wzrost wiedzy nauczycieli i rodziców na temat uzależnień behawioralnych, - zmiana przekonań dzieci na temat Internetu,

	<ul style="list-style-type: none"> - zmiana postaw rodziców na temat korzystania przez ich dzieci z sieci, - ułatwienie rodzicom i nauczycielom dostępu do rzetelnej informacji, - zbudowanie sieci wsparcia dla osób zagrożonych uzależnieniami behawioralnymi na terenie szkoły i poza nią, - opracowanie najbardziej efektywnych form i metod profilaktyki uniwersalnej w zakresie uzależnienia od Internetu, - zmniejszenie się liczby uczniów pobitych (z 5,2% do 1,6%), zastraszanych (z 21,7% do 19,4%), wyśmiewanych (z 36% do 29%), - podniesienie wyników edukacyjnych uczniów. <p>W wyniku zajęć dla uczniów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie odporności uczniów na naciski zewnętrzne, - uświadomienie odpowiedzialności za własne decyzje związane z eksperymentowaniem, - wykształcenie umiejętności pozwalających lepiej uporać się z problemami wieku dorastania, - wzmocnienie czynników chroniących (umiejętności społecznych, poczucie więzi ze szkołą itp.), - ograniczenie szkód związanych z przyjmowaniem środków psychoaktywnych. <p>W wyniku zajęć dla rodziców:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie świadomości na temat zagrożeń związanych z używaniem środków psychoaktywnych, - nabycie umiejętności rozpoznawania sygnałów świadczących o kontakcie dzieci ze środkami psychoaktywnymi, - uświadomienie odpowiedzialności prawnej uczniów sięgających po środki psychoaktywne i ich opiekunów. <p>W wyniku zajęć dla nauczycieli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nabycie umiejętności reagowania na różne sytuacje wychowawcze, - uświadomienie obowiązków i praw wychowawcy w procesie wychowawczym, - wypracowanie trwałego modelu współdziałania szkół i innych instytucji.
łódzkie	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie wiedzy z zakresu problemów, jakie przynosi niewłaściwe korzystanie z nowoczesnych mediów (w 12 gimnazjach nauczyciele i uczniowie, a w 4 również rodzice), - poznanie form cyberprzemocy przez nauczycieli, - uświadomienie nauczycielom i rodzicom skutków wychowania bez reguł (3 szkoły), - przekazanie materiałów informacyjnych do wszystkich szkół gimnazjalnych.
małopolskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy o negatywnych skutkach sięgania po środki uzależniające wśród uczniów (wzrost określenia stanu wiedzy na ten temat jako „bardzo dobry” z 37,6% do 68%), - wzrost aktywności rodziców w zakresie współpracy wychowawczej ze szkołą, - wzrost wiedzy rodziców w zakresie profilaktyki zachowań ryzykownych wśród dzieci (co potwierdziło 92% badanych),

	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy, na temat cyberprzemocy wśród uczniów i rodziców, - wzrost świadomości uczniów w zakresie bezpiecznego zachowania w szkole (z 65% do prawie 100%), - wzrost kompetencji w zakresie radzenia sobie z samotnością i odrzuceniem o 53,5%, z prześladowaniem o 34%, z aktami napaści o 59%, - wzrost wiedzy wśród rodziców na temat korzystania z nowych mediów (o 50%).
mazowieckie	<p>Uczniowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nabycie umiejętności rozwiązywania konfliktów drogą negocjacji i mediacji (63%), - wzmocnienie postaw tolerancji, empatii, szacunku do drugiego człowieka (87,5%), - nabycie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych (61%), - poszerzenie wiedzy w zakresie profilaktyki uzależnień od telefonu, gier komputerowych i Internetu, w tym cyberprzemocy (74%), - zwiększenie wiedzy wychowanków MOW na temat narkotyków, ich używania i zachowań ryzykownych (85%). <p>Nauczyciele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poszerzenie wiedzy w zakresie zagrożeń cyberprzestrzeni (97%), - nabycie umiejętności z zakresu mediacji jako alternatywnej metody rozwiązywania konfliktów (100%). <p>Rodzice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nabycie wiedzy w zakresie zagrożeń związanych ze stosowaniem technologii cyfrowych i ich wpływu na psychikę młodego człowieka (100%).
opolskie	<ul style="list-style-type: none"> -zmniejszenie tempa wzrostu ilości osób podejmujących działania ryzykowne, wchodzących w kontakt z używkami, -wdrożenie elementów programu profilaktycznego w zakresie rozwiązywania konfliktów, -kształtowanie postaw otwartości, -propagowanie interesujących form zagospodarowania czasu wolnego, -spadek liczby konfliktów uczniowskich, -organizacja warsztatów, plenerów malarskich, działań artystycznych itp.
podkarpackie	<ul style="list-style-type: none"> -wzrost wiedzy i kompetencji nauczycieli i rodziców w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym (30%), -wzrost wiedzy i kompetencji nauczycieli i rodziców w zakresie cyberprzemocy i używania środków psychoaktywnych (40%), -wdrożenie systemu oddziaływania szkoły, rodziców i ośrodka pomocy społecznej do działań w zakresie oddziaływań profilaktycznych poprzez utworzenie grupy wsparcia na rzecz bezpiecznej i przyjaznej szkoły (60% dla wszystkich poziomów edukacyjnych), -podniesienie u uczniów świadomości nt. mądrego i bezpiecznego korzystania z nowych mediów, szczególnie z portali społecznościowych i telefonów komórkowych (100%), -nabycie przez uczniów wiedzy na temat zagrożeń z nowych mediów oraz używania substancji psychoaktywnych poprzez spotkania z osobami po leczeniu odwykowym (333 uczniów).

podlaskie	<ul style="list-style-type: none"> -zdobycie przez dzieci wiedzy na temat bezpieczeństwa danych osobowych (średnio 82% uczniów) i odpowiedniego zachowania w Internecie (50% uczniów), -nabycie wiedzy w zakresie odpowiedzialności prawnej cyberprzemocy (93% uczniów), -wzrost odsetka uczniów rozpoznających sytuacje przemocy (o 19%), -wzrost umiejętności społecznych wśród uczniów, opiekunów i nauczycieli, -wzrost zainteresowania uczniów kreatywnym sposobem spędzania czasu wolnego (koło rzeźby, robotyki, garncarskie, klub filmowy, odkrywców talentów; wzrost wiedzy średnio o 60%).
pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost świadomości uczniów na temat niebezpieczeństw występujących w cyberprzestrzeni (przeprowadzenie 75 warsztatów dla 1 678 uczniów), - wzrost poziomu wiedzy i kompetencji nauczycieli i pedagogów z dziedziny samobójstw dzieci i młodzieży (z 89,5% do 98,7% badanych deklarujących wysoki poziom wiedzy).
śląskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost kompetencji związanych z rozpoznawaniem i radzeniem sobie z własnymi emocjami, - wzrost integracji środowiska szkolnego w duchu tolerancji i wzajemnego zrozumienia, - podniesienie kompetencji uczniów w zakresie przeciwdziałania przemocy, rozwiązywania konfliktów i reagowania w sytuacjach kryzysowych, - wzrost wiedzy wśród uczniów na temat skutków przemocy w rodzinie i środowisku lokalnym, a także zdobycie wiedzy na temat osób, bądź instytucji, które mogą pomóc w sytuacji kiedy jest się świadkiem przemocy lub ofiarą przemocy, - wzrost zaangażowania uczniów w życie szkoły i poprawa relacji koleżeńskich, - zwiększenie wsparcia dla uczniów, rodziców i nauczycieli poprzez poszerzenie współpracy szkoły z podmiotami zewnętrznymi, które wspierają działania szkoły w środowisku lokalnym, - wzrost wiedzy nauczycieli i pracowników szkoły z zakresu szkolnej interwencji profilaktycznej oraz edukacji prawnej, - zwiększenie świadomości wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodziców o skutkach i zagrożeniach wynikających z uzależnienia od substancji psychoaktywnych i konsekwencji nałogu, - zmniejszenie czynników ryzyka uzależnień i wzmocnienie działań hamujących dzieci oraz młodzież przed zagrożeniami nałogiem narkotykowym,
	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost umiejętności dotyczących zachowań asertywnych wśród uczniów w zakresie odmawiania używania substancji psychoaktywnych,, - zwiększenie dostępności i skuteczności form pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla osób zagrożonych uzależnieniem od substancji psychoaktywnych, - wzrost wiedzy wśród uczniów na temat cyberprzemocy, przeciwdziałania jej oraz bezpiecznego korzystania z Internetu, - wzrost wiedzy rodziców dotyczącej zagrożeń, z jakimi dzieci mają lub mogą mieć do czynienia podczas korzystania z Internetu, - zwiększenie oferty wspomagania rodziców w procesie tworzenia warunków i czynników ochronnych dla dzieci, - wzrost wiedzy wśród kadry szkolnej z zakresu umiejętności rozpoznawania i wspierania dzieci z obszaru wysokiego poziomu ryzyka przemocy seksualnej, - wzrost aktywności nauczycieli w pracach zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, - wzmocnienie wizerunku szkół jako miejsca bezpiecznego, przyjaznego i atrakcyjnego dla ucznia.

	Zdecydowana większość założonych celów/efektów została uzyskana prawie w 100%, niektóre z nich zauważalne będą w przyszłości (wg sprawozdań realizatorów programu).
świętokrzyskie	<p>Uczniowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> -podniesienie świadomości uczniów o ryzyku uzależnienia od narkotyków oraz o możliwościach wsparcia, -poznanie sposobów radzenia sobie z naciskiem ze strony innej osoby bądź grupy. <p>Nauczyciele:</p> <ul style="list-style-type: none"> -podniesienie poziomu kompetencji wychowawczych w zakresie działań profilaktycznych związanych z radzeniem sobie z cyberprzemocą, ze spożywaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież oraz w zakresie odpowiedzialności prawnej, -wzrost kompetencji wychowawczych w zakresie technik terapeutycznych: praca z uczniem niepełnosprawnym i zmniejszenie zjawiska wykluczenia z grupy rówieśniczej. <p>Rodzice:</p> <ul style="list-style-type: none"> -podniesienie poziomu wiedzy na temat profilaktyki uzależnień, zjawiska przemocy rówieśniczej, agresji i autoagresji, -wzrost świadomości na temat negatywnego wpływu na zdrowie nadmiernego, niekontrolowanego korzystania z mediów. <p>Przykładowe szkolenia i warsztaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> -metoda Ruchu Rozwijającego bazującego na pracy Weroniki Sherborne, -spożywanie substancji psychoaktywnych przez młodzież oraz bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie – aspekty prawne, -przemoc rówieśnicza – praktyczna profilaktyka, -nadmierne korzystanie z mediów a nasze zdrowie, -dorastanie bez używek.
warmińsko-mazurskie	<ul style="list-style-type: none"> -poszerzenie wiedzy nauczycieli z zakresu profilaktyki uzależnień, środków psychoaktywnych (50,3% badanych bardzo wysoko określiło wzrost wiedzy), -nabycie przez uczniów wiedzy na temat konsekwencji prawnych stosowania przemocy, -wzrost wiedzy uczniów w zakresie: zasad korzystania i bezpieczeństwa w Internecie (o 47%), profilaktyki uzależnień (o 60%) i radzenia sobie z presją rówieśników (o 27%), -wzrost wiedzy nauczycieli w zakresie: interwencji wobec ucznia zagrożonego alkoholem (o 56%) i postępowania w sytuacji używania przez nich substancji psychoaktywnych (o 82%), -wzrost świadomości rodziców w zakresie negacji stosowania kar cielesnych (o 13%), -wzrost poczucia przynależności do społeczności szkolnej wśród uczniów (u 49%) wzmocnienie umiejętności pracy w grupie (u ponad 55%), wzrost umiejętności radzenia sobie ze stresem (u 66%) i panowania nad negatywnymi emocjami (u 83%).
wielkopolskie	-rozwinięcie u uczniów zainteresowań humanistycznych z zakresu nauk przyrodniczych oraz z zakresu kultury fizycznej,

	<ul style="list-style-type: none"> -wzmocnienie więzi uczniów ze szkołą (u 82%) i poczucia własnej wartości (u 63%), -popularyzacja aktywnego spędzania wolnego czasu (z 20% uczniów wzrost do 44%), także zmniejszenie się liczby uczniów spędzających czas najczęściej przed telewizorem (z 21% do 12%) lub przy komputerze (z 55% do 34%), -zmniejszenie się liczby aktów przemocy fizycznej (z 8% do 3%), przemocy psychicznej (z 24% do 14%) i występowania cyberprzemocy (z 28% do 8%), -podniesienie wiedzy nauczycieli z zakresu radzenia sobie z zachowaniami agresywnymi (u 99%), -organizacja wyjazdów i zajęć artystycznych, kulinarnych, sportowych, rekreacyjnych, czy multimedialnych promujących alternatywne sposoby spędzania wolnego czasu (podniesienie wiedzy u 100% uczestników).
zachodniopomorskie	<ul style="list-style-type: none"> -zbudowanie platformy internetowej z modułem e-learningu (www.bezataku.pl) związanej z profilaktyką cyberprzemocy oraz agresją i przemocą w szkole (3 020) wejść na stronę, -rozesłanie do szkół 500 egzemplarzy poradnika „Cyberprzemoc – to trzeba wiedzieć”, -przeszkolenie nauczycieli w zakresie wiedzy na temat cyberprzemocy, -podniesienie świadomości prawnej uczniów w zakresie konsekwencji stosowania przemocy, w tym cyberprzemocy (u 92%), -wzrost wiedzy rodziców (u 92%) i nauczycieli na temat postępowania sądowego wobec osób nieletnich, -wzrost kompetencji nauczycieli we wszczynaniu i realizowaniu procedury Niebieskie Karty (38% badanych oceniło przydatność szkolenia bardzo wysoko, 48% – wysoko), -zwiększenie u nauczycieli świadomości wychowawczej i poszerzenie umiejętności poprawy komunikacji z uczniami („bardzo wysoki poziom wiedzy”: z 11,11% do 61,11%; „wysoki poziom wiedzy”: z 28,7% do 34,26%).

3. Cel szczegółowy 3: Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży

Najwyższe wartości wskaźnika w odniesieniu do celu trzeciego Programu osiągnięto w przypadku zajęć pozalekcyjnych zorganizowanych wokół aktywnych form spędzania czasu wolnego. Z takiej formy skorzystało 7 470 uczniów – najwięcej w województwach łódzkim (1 295) i wielkopolskim (1 267). Dwa następne pod względem popularności wskaźniki również koncentrują się na uczniach – 3 556 z nich zostało przeszkolonych z zakresu udzielania pierwszej pomocy (w tym 1 231 w województwie wielkopolskim).

Tylko 12 szkół – a zatem o 29 mniej niż przed rokiem – uzyskało Wojewódzki lub Krajowy Certyfikat Szkoła Promująca Zdrowie. Ponadto tylko 40 wychowanków grup wychowawczych zostało przeszkolonych z zakresu udzielania pierwszej pomocy – po 20 w województwach łódzkim i mazowieckim. Żadnych działań w ramach tego celu szczegółowego nie podjęto w województwie zachodniopomorskim i śląskim.

Tabela nr 10. Wskaźniki ilościowe realizacji celu szczegółowego nr 3

Cel szczegółowy 3: Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży.

W tym w województwo:

Wskaźniki	Ogółem:	W tym w województwo:															
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodnio-pomorskie
Liczba szkół i placówek prowadzących działania z zakresu promocji zdrowego stylu życia	243	15	1	6	12	37	23	22	13	35	27	2	0	35	7	8	0
Liczba szkół przystępujących do programów ustanowionych przez Komisję Europejską, realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego, mających na celu kształtowanie prozdrowotnych nawyków żywieniowych dzieci i młodzieży oraz aktywności fizycznej	44	1	1	5	2	0	18	0	10	1	0	1	0	0	5	0	0
Liczba uczniów przeszkolonych z zakresu udzielania pierwszej pomocy	3556	519	0	198	41	680	34	0	70	333	80	0	0	0	370	1231	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych przeszkolonych z zakresu udzielania pierwszej pomocy	40	0	0	0	0	20	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba uczniów, biorących udział w pozaszkolnych aktywnych formach spędzania czasu wolnego	7470	287	83	480	981	1295	143	150	756	80	555	695	0	377	321	1267	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych biorących udział w pozaszkolnych aktywnych formach spędzania czasu wolnego	282	0	40	0	87	35	0	0	0	0	0	120	0	0	0	0	0
Liczba szkół będących odbiorcami działań, które mają na celu zwiększenie zaangażowania uczniów w zajęcia wychowania fizycznego	120	12	1	5	5	40	12	12	5	1	2	2	0	0	13	10	0
Liczba nauczycieli i wychowawców uczestniczących w szkoleniach z zakresu zdrowego żywienia oraz zapobiegania zaburzeniom odżywiania	638	69	137	29	160	70	0	0	20	0	17	41	0	4	17	74	0

Liczba szkoleń z zakresu edukacji zdrowotnej skierowanych do nauczycieli i rodziców	103	8	2	8	16	12	0	0	14	0	17	1	0	4	9	12	0
Liczba publikacji i opracowań z zakresu edukacji zdrowotnej, w szczególności z zakresu zdrowego żywienia i aktywności fizycznej	631	5	0	8	8	4	0	0	3	0	1	500	0	0	100	2	0
Liczba szkół promujących zdrowie, które uzyskały Wojewódzki lub Krajowy Certyfikat Szkoła Promująca Zdrowie	12	2	0	1	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	2	3	0

Tabela nr 11. Efekty jakościowe realizowanych działań w projektach:

Województwo	Efekty miękkie
dolnośląskie	<ul style="list-style-type: none"> -uświadomienie uczniom zasad bezpiecznej zabawy oraz zachowania się w sytuacji zagrożenia zdrowia (skuteczne u średnio 55,5% uczestników), -zorganizowanie spektaklu profilaktycznego omawiającego wady i negatywne postawy w młodszym wieku szkolnym (ok. 70% uczniów aktywnie uczestniczyło), -zagospodarowanie przestrzeni szkolnej w dwóch budynkach szkoły do bezpiecznego spędzania przerw międzylekcyjnych, -przeprowadzenie zajęć instruktażowych pokazujących uczniom, jak bezpiecznie korzystać z gier podłogowych, -wzrost wiedzy nauczycieli (o 79%), uczniów (u 52%) i rodziców na temat zdrowego odżywiania, -wzrost liczby uczniów aktywnie spędzających wolny czas (o 30%), -wzrost świadomości uczniów (o ok. 30%) i rodziców na temat niekorzystnego wpływu noszenia ciężkich plecaków na sylwetkę, -wzrost poziomu wiedzy uczniów na temat higienicznego trybu życia, szkodliwości używania substancji psychoaktywnych i umiejętności udzielania pierwszej pomocy.
kujawsko-pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> -zdobycie przez uczniów nowych wiadomości na temat spędzania czasu wolnego w sposób bezpieczny i korzystny dla zdrowia, -wzrost poczucia bezpieczeństwa u uczniów, -wyciszenie uczniów agresywnych oraz otwarcie u uczniów wycofanych, -nauka uczniów, jak zdrowo komponować posiłki (100% uczestników); zwiększenie umiejętności w zakresie samoobsługi (u 30%), -poprawa kondycji wzrokowo-ruchowej uczniów, zmiany nawyków żywieniowych, zwiększenie aktywności fizycznej.
lubelskie	<ul style="list-style-type: none"> -kształtowanie u uczniów prawidłowych nawyków dbania o zdrowie własne i innych osób (100% klas III gimnazjum zostało przeszkolonych w zakresie udzielania pierwszej pomocy), -podejmowanie działań w celu zwiększenia zaangażowania uczniów w zajęcia wychowania fizycznego (wzrost

	<p>aktywności fizycznej na zajęciach o 30%),</p> <ul style="list-style-type: none"> -zagospodarowanie czasu wolnego ze szczególnym uwzględnieniem aktywności fizycznej w szkole oraz poza nią, -tworzenie warunków do prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego uczniów, -realizowanie programów profilaktycznych rekomendowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną, policję i służbę zdrowia, -realizowanie imprez i uroczystości szkolnych dotyczących zdrowego stylu życia, z aktywnym udziałem organizacji szkolnych, -opracowanie i upowszechnianie materiałów z zakresu edukacji zdrowotnej skierowanych do nauczycieli i rodziców, -popularyzacja zdrowego żywienia w stołówkach szkolnych (korzysta z niego 74% uczniów), -programy „Szkłanka mleka” i „Owoce i warzywa w szkole” (100% uczniów klas 1-3 szkół podstawowych).
lubuskie	<ul style="list-style-type: none"> -wzrost świadomości u dzieci i młodzieży na temat prawidłowego odżywiania oraz jego wpływu na rozwój fizyczny i psychiczny, -wzrost zainteresowania aktywnością fizyczną dzieci i młodzieży, poprawa sprawności i koordynacji ruchowej uczestników, -wzrost wiedzy na temat zdrowego trybu życia (także u nauczycieli i rodziców).
łódzkie	<ul style="list-style-type: none"> -zajęcia sportowe zagospodarowujące czas wolny i przyczyniające się do poprawy sprawności fizycznej oraz kształtujące umiejętności orientowania się w terenie (ponad 1 600 uczniów).
małopolskie	<ul style="list-style-type: none"> -zorganizowanie programów „Rodzinna Kawiarenka” i „Bezpieczna i przyjazna szkoła w gminie Skawina”, -wzrost wiedzy uczniów, rodziców i nauczycieli w zakresie udzielania pierwszej pomocy (u 85% badanych), -wzrost kompetencji uczniów w zakresie wyrażania własnych uczuć i emocji (o 80,5%) oraz nawiązywania i podtrzymywania przyjaźni (o 85%), -promowanie zdrowego trybu życia oraz pobudzania aktywności wśród dzieci i młodzieży (100% badanych potwierdza skuteczność).
mazowieckie	<p>Uczniowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> -wzrost zainteresowania aktywnymi formami spędzania wolnego czasu (81% osób), -nabycie umiejętności pływania (80% osób), -zwiększenie aktywności fizycznej i kondycji (100% osób), -zakup sprzętu sportowego wykorzystywanego podczas zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych.
opolskie	<ul style="list-style-type: none"> -utrwalanie wiedzy na temat zdrowego odżywiania, -uznanie ruchu na świeżym powietrzu jako alternatywy dla telewizji i komputera (100% uczestników), -wzrost świadomości dzieci, rodziców i nauczycieli dotyczącej wpływu diety na rozwój dziecka i jego zdrowie, -polepszenie relacji między dziećmi a rodzicami i nauczycielami oraz między samymi dziećmi, -popularyzacja turystyki rowerowej, -poszerzenie oferty edukacyjnej i zdrowotnej placówek objętych działaniami, -przeprowadzenie szkoleń z zakresu pierwszej pomocy, -organizacja cyklicznych wyjazdów na basen, -utworzenie strefy relaksu w ogródku przedszkolnym,

	-poprawa sprawności fizycznej (97% badanych uczestników) i rozwój zainteresowań (94%).
podkarpackie	-integracja społeczności przedszkolnej (dzieci – 2 843, rodziców – 3 678, nauczycieli) w czasie wspólnych zabaw i zawodów na pikniku, -zainteresowano dzieci i rodziców dyscyplinami sportowymi nieuprawianymi w przedszkolu, -usamodzielnienie dzieci (1 622) w poznawaniu świata poprzez aktywność umysłowo–eksperymentalną, -przekazanie dzieciom i rodzicom pomysłów na aktywny wypoczynek, -promocja zdrowego trybu życia w mediach (99,9% rodziców uznało, że projekt rozwija zainteresowanie dzieci sportem).
podlaskie	-wsparcie rodziny w jej funkcjonowaniu, -powstanie aktywnej fizycznie społeczności szkolnej, -wzrost odpowiedzialności uczniów w zakresie komponowania i regularnego spożywania zbilansowanych posiłków (deklaracja 95% uczniów), -pogłębienie wiedzy z zakresu piramidy zdrowia oraz wartości odżywczych produktów (o 55%), -wzrost wiedzy rodziców dotyczącej zaburzeń odżywiania i metod leczenia (u 100%), -wzrost wiedzy dzieci z zakresu bezpiecznego zachowania w wodzie, lesie i udzielania pierwszej pomocy (o 75%).
pomorskie	-powstanie siłowni przy szkole na wolnym powietrzu, z której oprócz uczniów korzystają też lokalni mieszkańcy (ok. 20 osób tygodniowo, przed nadejściem wiosny), -zmniejszenie się negatywnego wpływu osób zdemoralizowanych na dzieci i młodzież, -przeprowadzenie warsztatów (dla 100% uczniów) dotyczących zdrowego odżywiania, -organizacja szkolenia na temat zagrożeń współczesnej cywilizacji (100% nauczycieli): wzbogacenie wiedzy z zakresu zdrowego trybu życia, -wydanie gazetki szkolnej oraz 500 sztuk informatora dla rodziców i nauczycieli.
śląskie	Brak
świętokrzyskie	Uczniowie: -podniesienie poziomu aktywności fizycznej, -rozbudzenie zainteresowania własnym zdrowiem i wpływem ruchu/diety na psychofizyczne możliwości własnego ciała, -nauka komponowania zdrowych posiłków. Nauczyciele: -podniesienie świadomości i wiedzy na temat otyłości, jej przyczyn, skutków i możliwości leczenia, -wzrost świadomości i wiedzy na temat konieczności wspierania młodego człowieka na etapie wyrabiania nawyków żywieniowych. Rodzice: -przykładowe szkolenia i warsztaty: zajęcia kulinarno-dietetyczne, sportowe i alternatywne, -malowanie murali o tematyce zdrowotnej.
warmińsko-	-wzrost zainteresowania uczniów aktywnymi formami spędzania wolnego czasu (wycieczki krajoznawcze, wyjazdy

mazurskie	<p>sportowo-rekreacyjne i naukowo-badawcze; dla 90.3% ankietowanych zajęcia miały atrakcyjną formę; 78,6% ankietowanych uważa, że nastąpiła u nich poprawa tężyzny fizycznej),</p> <ul style="list-style-type: none"> -rozwój wśród uczniów zainteresowania m.in. geografią, krajoznawstwem i turystyką, -nabycie przez uczniów umiejętności udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej (100% uczestników), -rozbudzenie chęci dalszego aktywizowania ruchowego u wszystkich uczestników zajęć/treningów, podniesienie umiejętności sportowych, -zdobycie przez rodziców i uczniów informacji na temat racjonalnego odżywiania i jego wpływu na rozwój dzieci, -zwiększenie się (o 10%) odsetku uczniów aktywnie uczestniczących w zajęciach wychowania fizycznego.
wielkopolskie	<ul style="list-style-type: none"> -zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych w zakresie promowania zdrowego stylu życia wśród dzieci i dorosłych, -zwiększenie się wiedzy i umiejętności z zakresu zdrowego odżywiania i profilaktyki zdrowotnej (o 76%), -wzrost (o 79%) aktywności fizycznej (co skutkuje poprawą sprawności fizycznej, wzrostem umiejętności sportowych, ograniczeniem czasu spędzanego przed komputerem i telewizorem), -wzrost wiedzy uczniów na temat udzielania pierwszej pomocy (o 36%), -wzrost umiejętności zagospodarowania swojego wolnego czasu wśród uczniów i integracja z rówieśnikami z innych szkół.
zachodniopomorskie	Brak

Wśród najczęstszych tematów zajęć oferowanych uczniom w celu szczegółowym nr 3 Programu były: świadomość dotycząca zdrowego stylu życia i wagi aktywności fizycznej. Opis rezultatów, w tym celu jest najbardziej skromny i sprowadza się do ogólnych sformułowań. Wydaje się, że w tym przypadku szkoły miały zdecydowanie większą trudność by oprzeć swoje przekonania na mierzalnych danych. Jest to obszar do pracy, by placówki nauczyły się badać swoje sukcesy w obszarze promocji zdrowia i aktywnego stylu życia.

VIII. Ewaluacja. Rządowego Programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i Przyjazna Szkoła w 2015 r.

1. Metodologia badania ewaluacyjnego

Badanie ewaluacyjne zrealizował podmiot zewnętrzny – Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o. (dalej OE). Przedmiotem i celem badania ewaluacyjnego była ocena projektów lokalnych realizowanych na poziomie wojewódzkim oraz działań podejmowanych na poziomie centralnym związanych z realizacją Programu. Cele badania dotyczyły:

- 1) Oceny skuteczności programów lokalnych w poszczególnych województwach, oraz innych działań o charakterze centralnym związanych z realizacją Programu;
- 2) Oceny mechanizmów działania Programu;
- 3) Wypracowania rekomendacji służących konstruowaniu kolejnych instrumentów wsparcia.

Badanie obejmowało trzy poziomy: centralny, wojewódzki oraz lokalny. W badaniu podstawowym narzędziem zbierania informacji była ankieta elektroniczna za pośrednictwem której uzyskano opinie od projektodawców, w kontekście lokalnych i indywidualnych uwarunkowań poszczególnych działań.

1) Poziom centralny:

Wywiad indywidualny z przedstawicielem Ministerstwa Edukacji Narodowej;

2) Poziom regionalny:

Wszyscy koordynatorzy wojewódzcy zostali poproszeni o odpowiedzi na pytania dotyczące ich województwa. Ankieta była realizowana od 4 do 16 listopada 2015 r.

3) Poziom lokalny

Realizatorzy projektów wypełniali ankietę. Ostatecznie na ankietę odpowiedziało 62% projektodawców.

Na poziomie wojewódzkim w wywiadzie wzięły udział:

- województwa o największej i najmniejszej liczbie realizowanych projektów;
- województwa, w których ogłoszono jeden konkurs na realizację projektów i takie, w których ogłoszono kilka konkursów;
- województwa, których odpowiedzi w ankiecie elektronicznej wymagały pogłębienia.

Na poziomie lokalnym przeprowadzono studium przypadku w wybranych 8 projektach. Każde studium to było osobne mini-badanie. W każdym z sześciu projektów przeprowadzono:

- analizę wniosku projektowego;
- wywiad telefoniczny z koordynatorem projektu;
- wywiad grupowy lub serię wywiadów telefonicznych z trenerami/realizatorami;
- ankietę elektroniczną z uczniami i wychowankami biorącymi udział w projekcie.

Do studiów przypadku projekty dobrano celowo:

- 3 projekty realizowane przez organizacje pozarządowe i 3 projekty realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego;
- jeden z projektów, który miał najwyższą dotację;
- jeden z projektów, który otrzymał najniższą dotację.

Ponieważ miały miejsce sytuacje, że jedna organizacja lub samorząd składał wnioski na realizację kilku projektów²² tego typu przypadek włączono do analizy.

Ankieta elektroniczna skierowana do młodzieży, która brała udział w projektach, z uwagi na ich kompetencje poznawcze, objęła uczniów i wychowanków powyżej 12 roku życia. W ankiecie wzięło udział 578 uczniów i wychowanków z 5 województw.

Wykres nr 5. Poziom reprezentacji badanych w województwach

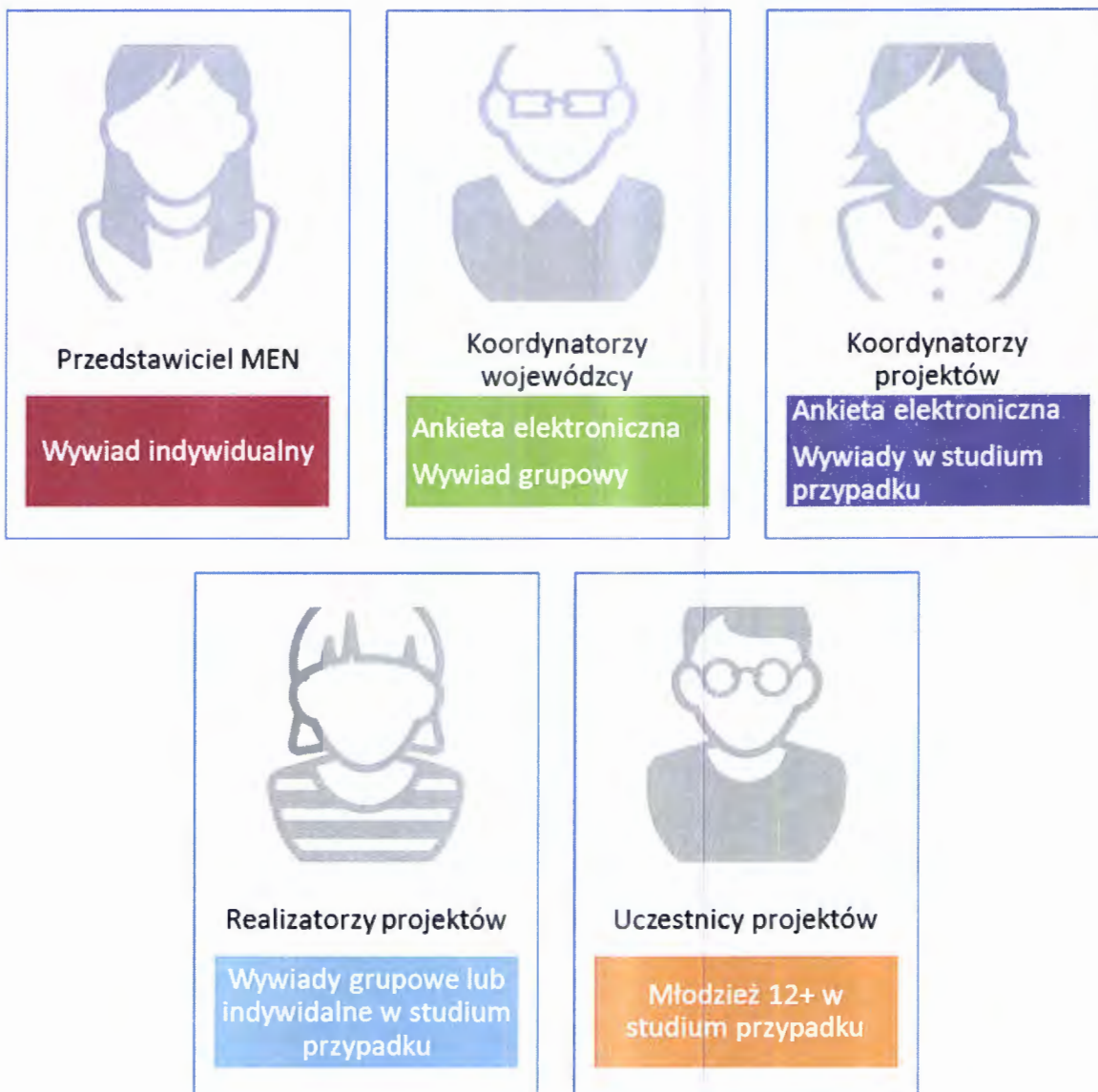

Na poziomie centralnym w 2015 roku badanie ewaluacyjne objęło projekt Fundacji Dzieci Niczyje, który dotyczył realizacji zadania publicznego pn. *Prowadzenie przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej dla uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodziców, nauczycieli oraz innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.*

W ramach studium przypadku przeprowadzono:

²² W przypadku organizacji pozarządowej był przypadek jednej organizacji, która realizowała analogiczne projekty w kilku województwach.

- analizę danych statystycznych infolinii oraz systemu certyfikacji szkół;
- 2 wywiady indywidualne z koordynatorami zadania, ze strony Fundacji;
- analizę założeń z Harmonogramu Programu na 2015 r.

2. Projekty wojewódzkie - wyniki badania ewaluacyjnego

Program na realizację zadań dla każdego województwa w 2015 roku przewidywał kwotę 233 068 zł. Na poziomie wojewódzkim, zgodnie z częścią XII Programu dokonywano wyboru projektów do realizacji.

Realizacja działań Programu w województwie związana była z rozpoznaniem skali zachowań problemowych uczniów i wychowanków. Rozpoznanie to obejmowało: opinię na poziomie wojewódzkim, będącą wstępem do wyboru obszarów

priorytetowych na rok 2015; diagnozę na poziomie lokalnym będącą punktem wyjścia do realizacji danego projektu; diagnozę problemów wśród uczniów i wychowanków – odbiorców działań Programu.

Analiza przeprowadzonych opinii oraz diagnoz wskazywała na liczne niedociągnięcia.

Jako dobrą praktykę wskazano Województwo Kujawsko-Pomorskie, które przygotowując dla wojewody opinię o nasileniu na obszarze województwa problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży, wykorzystał następujące źródła danych:

- „Badanie wartości i postaw gimnazjalistów województwa kujawsko-pomorskiego”,
- wyniki ewaluacji prowadzonej w szkołach i placówkach,
- wyniki analizy SWOT stanu edukacji w województwie kujawsko-pomorskim,
- wyniki analizy „Strategii Edukacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013” oraz „Kujawsko-Pomorskiego Programu Edukacji na lata 2014-2020+”,
- raporty Policji umieszczone na stronie BIP,
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Pod uwagę wzięto również głosy młodzieży jako wnioski z debat prowadzonych w powiatach: znińskim, nakielskim, świeckim, wąbrzeskim oraz rypińskim.

Jako dobrą praktykę diagnozy lokalnej wskazano ofertę z województwa mazowieckiego, w ramach której szkoła:

- wykonała ankiety wśród uczniów, nauczycieli oraz wywiad z pedagogiem;
- dane zostały przedstawione w 3 obszarach: klimat w szkole, konflikty, wykluczenie;
- poniżej fragment z obszaru wykluczenie, który prezentuje sposób podawania danych i ilustracji problemu:

(...) Uczniowie oceniają stopień integracji nisko (0,21 na skali od - 3 do 3). 50% badanych uznaje, że klasy nie są zintegrowane. Pomóc mogą umiejętności interpersonalne: Według 60% uczniów w integracji pomaga zachowanie rówieśników (przyjazne nastawienie, współpraca, wzajemna pomoc itp.), wg 31% zachowanie nauczycieli (kiedy dają uczniom wskazówki, są mili, prowadzą ciekawe lekcje, wysłuchują ich problemów).(...)

Wyniki ankiety przeprowadzonej w województwach wskazały, że najbardziej nasilonymi zachowaniem problemowym uczniów i wychowanków, wymagającym wsparcia jest:

- przemoc rówieśnicza,
- eksperymentowanie z substancjami psychoaktywnymi,
- cyberprzemoc.

Pokazuje to poniższy wykres:

Wykres nr 6. Zdiagnozowane problemy i zachowania problemowe uczniów

Wskazania zawarte w wykresie zgadzają się w dużej części z deklaracjami realizatorów projektów.

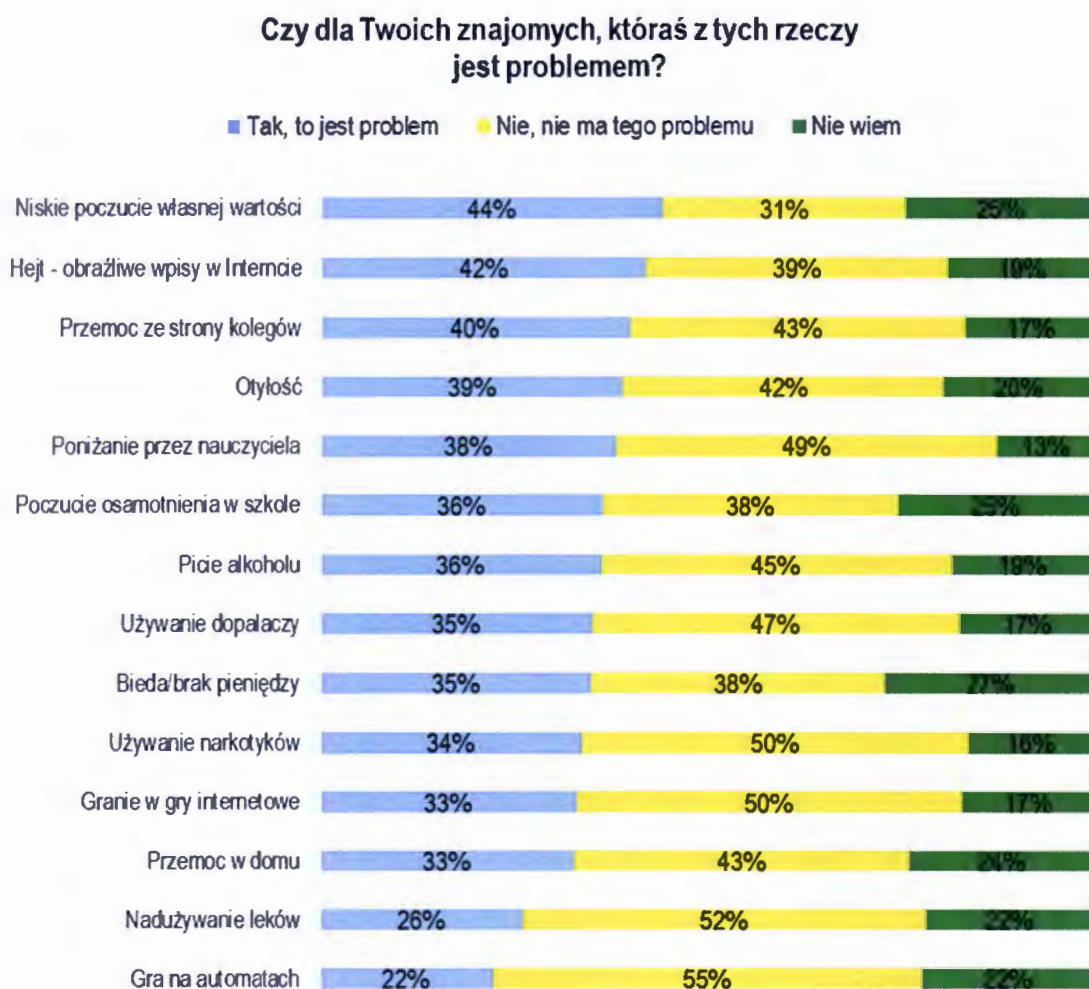
2. Diagnoza problemów przeprowadzona wśród uczniów

Wśród uczniów wybranych szkół i placówek, do badania studium przypadku, przeprowadzono ankietę elektroniczną CAWI. Ankieta obejmowała 5 województw (podlaskie, świętokrzyskie, lubelskie, śląskie, mazowieckie) i wzięło w niej udział 578 uczniów. Udział chłopców i dziewcząt był niemal równy, przeważali uczniowie z gimnazjów (38%) i szkół podstawowych (31%).

Zadaniem uczniów i wychowanków było wskazanie, które z wymienionych problemów dotyczą ich znajomych kolegów i koleżanek. Najczęściej wskazywali oni *niskie poczucie własnej wartości* (aż 44% uznało to za problem wśród kolegów), tzw. *hejt – obraźliwe wpisy w Internecie* (42%) oraz *przemoc ze strony kolegów* (40%). Jednak kolejne kategorie również otrzymały wysokie wskazania – dla 39% *otyłość* jest

problemem wśród młodzieży, a dla 38% *poniżanie przez nauczycieli* stanowi problem. Szczegóły kolejnych kategorii pokazuje wykres, jednak wskazania zdecydowanej większości z nich dotyczą nieco ponad 1/3 osób.

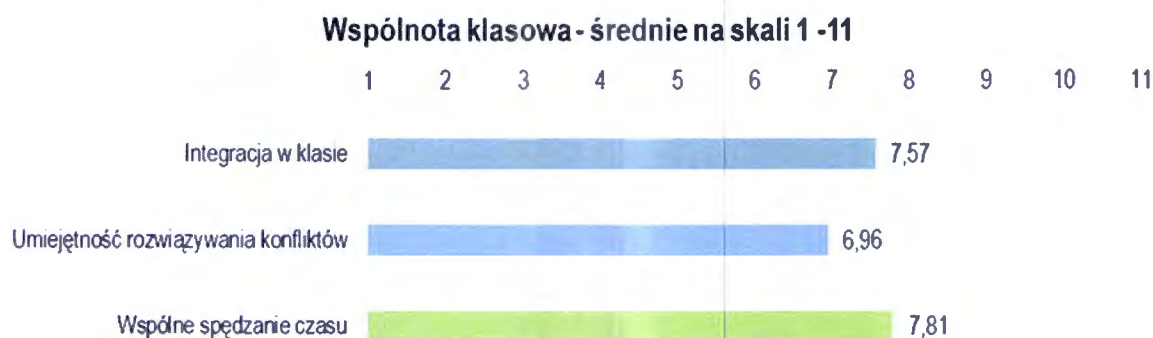
Wykres nr 7. Problemy uczniów i wychowanków, problemowe zachowania uczniów i wychowanków.

Zestawienie tych danych uwidacznia problem agresji rówieśniczej - jedna czwarta osób spośród badanych doświadczyła jej osobiście. Jeszcze większym problemem jest agresja słowna.

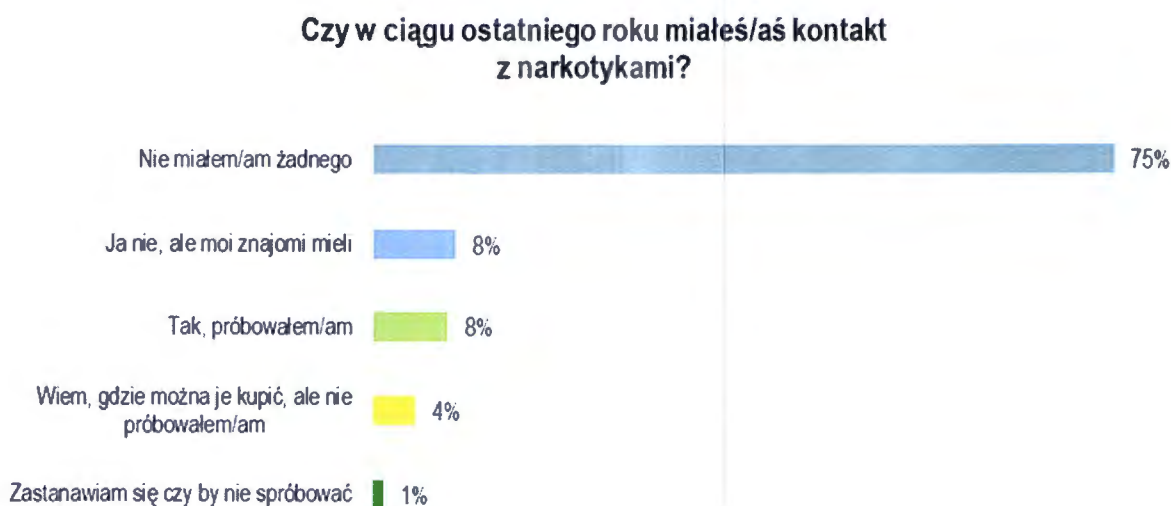
Kolejnym ważnym aspektem jest kwestia relacji klasowych. Wykres nr 8 pokazuje średnie w 3 wymiarach: *integracji, umiejętności rozwiązywania konfliktu, wspólnego spędzania czasu*. Średnio integracja oceniona została na niemal 7,5 punktu - przy czym maksymalną wartość w każdym z tych wskaźników zaznaczyło ok 20% uczniów. Uczniowie ci deklarują, że ich klasy są w pełni zintegrowane i potrafią rozwiązać konflikt. Warto jednak zauważyć, iż w pytaniu dotyczącym problemów kolegów, kwestie poczucia osamotnienia w szkole zgłasza aż 36%. Dane zatem pokazują, że uczniowie w szkole odczuwają osamotnienie.

Wykres nr 8. Wyniki diagnozy przeprowadzonej wśród uczniów – relacje w klasie

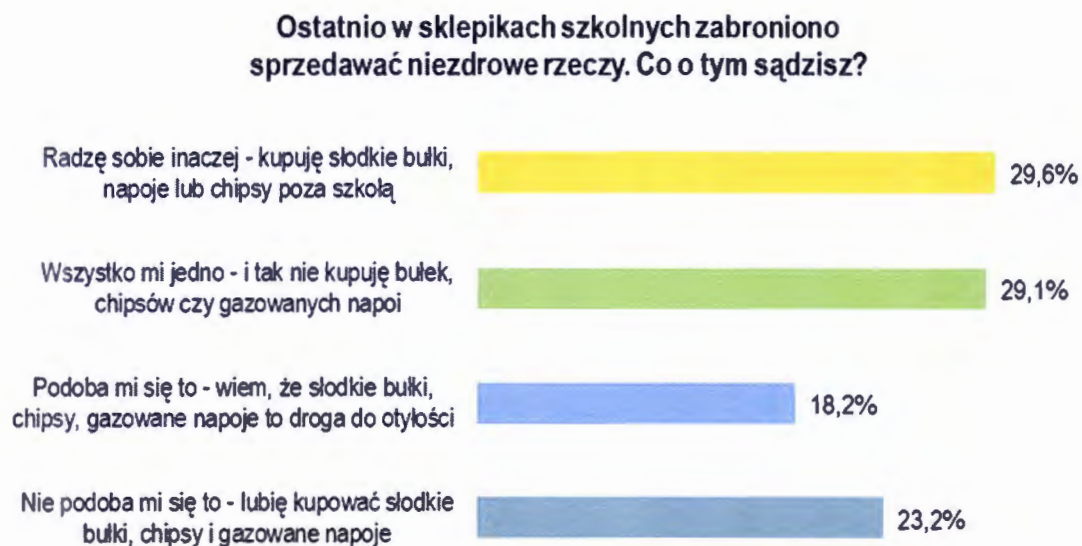
Pytanie o kontakt z narkotykami pokazuje nieco bardziej optymistyczny obraz. Wśród uczniów $\frac{3}{4}$ osób deklaruje brak kontaktu z nimi. Jednak gdy pytano uczniów o ich kolegów około 35% wskazało, że mogą mieć problem z narkotykami.

Wykres nr 9. Wyniki diagnozy przeprowadzonej wśród uczniów – kontakt z narkotykami

W ankiecie pytano też o aktualne ostatnio kwestie związane z ustawą zabraniającą sprzedaży niezdrowych produktów w sklepikach szkolnych. Wykres pokazuje polaryzację poglądów – $\frac{1}{4}$ uczniów nie jest zadowolona z tej zmiany, a kolejne 30% „obchodzi” przepis przynosząc do szkoły produkty kupione poza placówką. Jednocześnie w pytaniu pierwszym, dotyczącym problemów, otyłość pojawiła się na 4 pozycji najczęstszych wskazań.

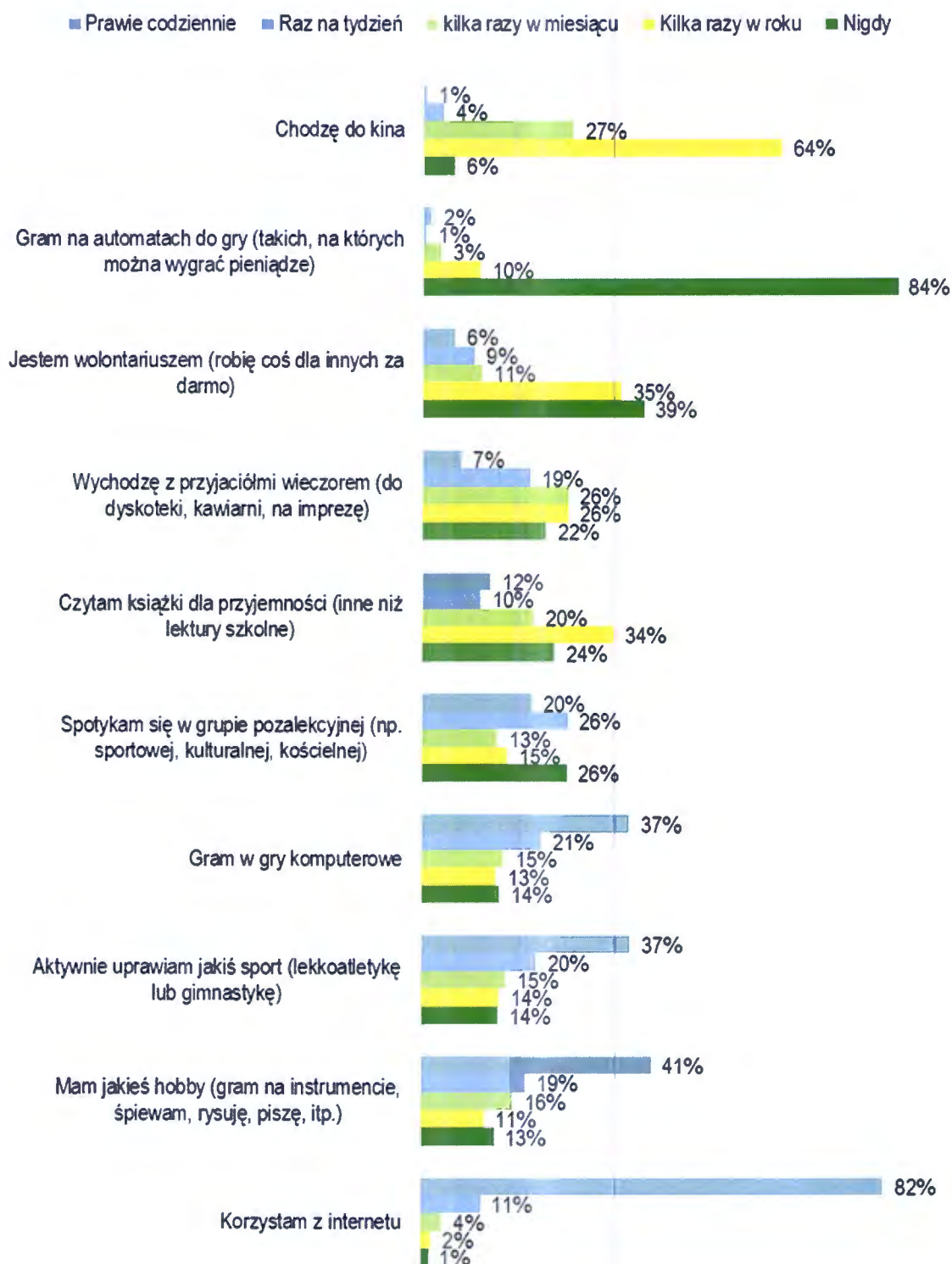
Wykres nr 10. Wyniki diagnozy przeprowadzonej wśród uczniów – sklepiki szkolne

Uczniowie zapytani jak spędzają wolny czas, jakie mają pasje, w co się angażują, potwierdzili częste spędzanie czasu przed komputerem. Ponad 80% uczniów korzysta codziennie z komputera, a niemal 40% codziennie gra w gry komputerowe. Warto zwrócić uwagę, iż w wolontariat angażuje się niewielka liczba uczniów. Mimo że wolontariat jest wpisany do Programu jako jedno z zadań w I obszarze. Około 40% uczniów deklaruje, że ma jakieś hobby lub uprawia sport. Spora jest też grupa osób, które są zaangażowane w jakąś grupę rówieśniczą inną niż szkolna klasa. To ważne w przypadku, gdy w szkole ma miejsce agresja, by mieć inne grupy jako punkty odniesienia dla kształtowania właściwych postaw.

Wykres nr 11. Wyniki diagnozy przeprowadzonej wśród uczniów – zainteresowania, spędzanie wolnego czasu przez uczniów.

Jak często robisz poniższe rzeczy?

Jeśli uczniowie opuszczali szkołę, to częściej z powodu choroby niż wagarów. Przez chorobę 63% respondentów opuściło co najmniej jeden dzień, a 11% tydzień lub

więcej. Wśród zapytanych uczniów 69% w ostatnim miesiącu nie wagarowało, a 17% opuściło dzień lub dwa. Sześć procent uczniów z powodu wagarów nie było w szkole przez tydzień lub więcej.

Podsumowując diagnozowanie problemów i potrzeb na poziomie wojewódzkim można stwierdzić, że jest to trudny temat zarówno dla przedstawicieli wojewódzkich zespołów koordynujących, jak i realizatorów projektów. Występują jednak dobre praktyki w tym zakresie. Wydaje się, że gdyby diagnozy wojewódzkie były dokumentami publicznymi mogłyby stanowić wzór, dobrą praktykę dla potencjalnych projektodawców.

3. Wybór projektów i konkursy w województwach

Analiza wyboru projektów i konkursów w województwach skupiała się na: procedurze konkursowej, różnic lub punktów wspólnych, a także kwestii wyłaniania projektów i obszarów w jakich najchętniej były one składane. Z informacji przekazanych przez wojewódzkich koordynatorów wynika, że nie ma zróżnicowania we wdrażaniu trzech obszarów tematycznych określonych w trzech celach szczegółowych Programu.

Cel szczegółowy nr 2 Programu realizują wszystkie województwa, w przypadku celu szczegółowego nr 1 i 3 jedno województwo zrezygnowało. Sytuacja ta nie powoduje istotnego zróżnicowania. Zatem można powiedzieć, że Program bardzo podobnie jest realizowany w województwach.

Tabela nr 11. Wdrażanie trzech celów szczegółowych Programu.

Obszar Programu (cel szczegółowy)	Liczba województw, w których realizowany jest dany obszar
Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki	15
Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży	16
Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży	15

Zróżnicowana jest zarówno liczba konkursów, które odbyły się w województwach oraz liczba projektów przyjętych do realizacji. Najwięcej projektów zrealizowano w województwie lubuskim (18) i łódzkim (17). W każdym z nich wyłoniono je w jednym konkursie. Najmniej projektów przyjęło do realizacji w województwie zachodniopomorskim – jedynie 4. Widać więc zróżnicowanie pomiędzy województwami.

Ważną kwestią jest wkład własny, którego wysokość województwa mogły samodzielnie ustalić. W Programie była możliwość udzielania zarówno dofinansowania projektu,

jak i sfinansowania go w całości. Projektodawcy byli zdania, że wysoki wkład własny ogranicza możliwości składania projektów. Pozytywnie odbierają możliwości wnoszenia wkładu własnego w postaci niepieniężnej, np. pracę wolontariacką nauczycieli, rodziców.

Ważnym wątkiem jest kwestia czasu realizacji projektów. Od sprawności wojewódzkich zespołów koordynujących zależało tempo ogłaszania konkursów i wyboru projektów. Ostateczny czas realizacji zadań uzależniony był od przekazania środków finansowych przeznaczonych na projekty. Konsekwencją takiego działania były przesunięcia w realizacji projektów. Oczywiście przy dobrym harmonogramie można zrealizować wiele działań, jednak Program, na co zwrócili uwagę realizatorzy, w swojej istocie dotyczy działań profilaktycznych, a zatem związanych z ciągłością i długookresowym wsparciem.

Kolejną kwestią, którą należy podnieść w tym kontekście jest fakt, iż mimo tak krótkiego czasu wdrażania niektóre województwa realizowały kilka konkursów. Taka sytuacja miała miejsce w 4 województwach, z powodu: wycofania się jednego z realizatorów dużego projektu lub niskiej jakości zgłoszonych do konkursu projektów.

Istotnym tematem jest wybór projektów. Pomimo zapisów w Programie niektóre województwa przyjęły, że ocena formalna będzie dokonywana przez urzędników, zaś wojewódzki zespół koordynujący oceni wnioski tylko merytorycznie. Ważnymi kryteriami wyboru projektów były: ciekawa forma aktywności, nieszablonowe podejście do realizacji działań, rzetelny budżet oraz zaangażowanie projektodawcy.

4. Realizacja projektów w województwie

Na podstawie danych od projektodawców można stwierdzić, że w projektach lokalnych preferowano głównie zajęcia warsztatowe, czyli takie gdzie uczestnicy są aktywni i zaangażowani w działanie. Dotyczy to aż 87% projektów. Drugą, pod względem częstości, stosowaną formą były zajęcia pozalekcyjne, inne niż sportowe (81% projektów). Najczęściej w projektach opracowywano dokumenty strategiczne i procedury (24% projektów).

Wykres nr 12. Formy stosowane w projektach

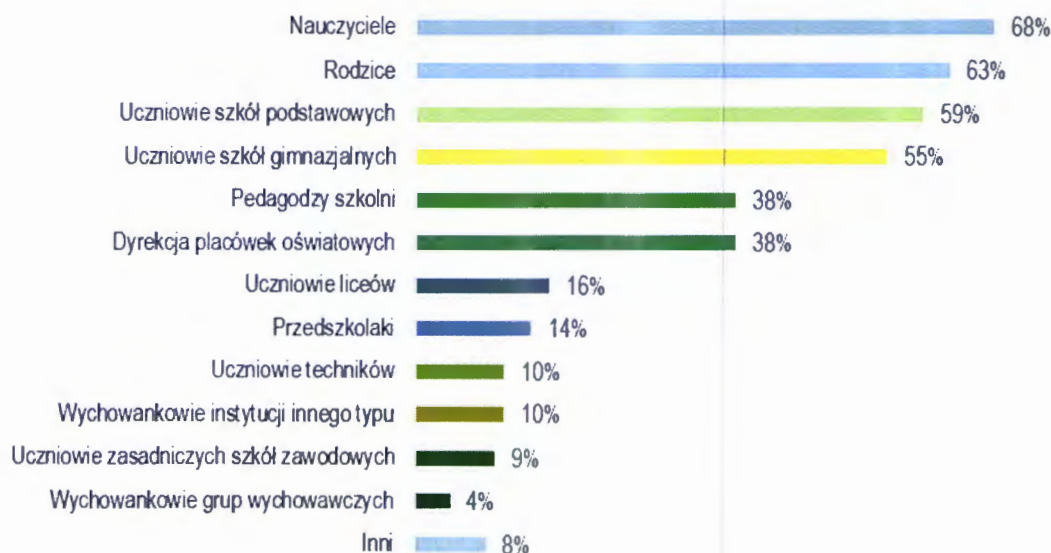
Jakie formy pracy stosowano w projektach?

Większość projektów oferowała więcej niż jedną formę pracy. Tylko w 10 projektach realizatorzy skoncentrowali się na jednej formie pracy - głównie warsztatowej - i na niej oparli całość wsparcia. Zdecydowana przewaga to projekty, gdzie łączono kilka form aktywności. Potwierdzają to również dane ze studium przypadku. Najczęściej stosowano połączenie 4 form pracy: warsztaty, seminaria, zajęcia pozalekcyjne dla uczniów oraz druk i kolportaż materiałów informacyjnych.

Pierwszą, podstawową i najliczniejszą grupą odbiorców działań w projektach są uczniowie. Najczęściej projekty kierowano do uczniów: szkół podstawowych (59%) i gimnazjów (55%). Do nauczycieli skierowano 68% działań, a do rodziców 63% spośród 96 projektów.

Wykres nr 13. Odbiorcy projektów

Większość projektów była skierowana do dwóch, czterech lub pięciu grup odbiorców jednocześnie. Najczęściej kierowano działania do uczniów, nauczycieli i rodziców i do dyrekcji albo szkolnego pedagoga. A zatem wsparcie nosiło cechy systemowego, obejmującego wszystkich przedstawicieli życia szkolnego, czyli bardziej skutecznego.

Analiza realizacji projektów objęła liczbę szkół i placówek, które wzięły udział w ich działaniach. Rozpiętość odpowiedzi była bardzo duża. Zasadniczo jednak, ponad 1/3 projektów była realizowana w jednej szkole lub placówce i najczęściej była to szkoła podstawowa lub gimnazjum.

Na podstawie zebranych dotychczas deklaracji realizatorów można stwierdzić, że typowy projekt realizowany lokalnie to taki, który:

- oferuje warsztaty, seminarium, zajęcia pozalekcyjne dla uczniów i materiały informacyjne;
- jest adresowany do czterech grup odbiorców: nauczycieli, rodziców, uczniów (głównie szkół podstawowych albo gimnazjalnych) i dyrekcji albo pedagoga szkolnego;
- najczęściej swoje działania realizuje w jednej tylko szkole lub placówce oświatowej.

Średnia wartość dotacji w projektach realizowanych lokalnie w 2015 roku to 24 500 zł.

5. Efekty realizowanych projektów i ich monitorowanie

Efekty, które planowali osiągnąć projektodawcy, opisywane były we wnioskach projektowych. Realizatorzy projektów zobowiązani są do przygotowania jednego, podsumowującego sprawozdania ze realizowanych działań. W odniesieniu do celów

szczegółowych Programu najlichniesze efekty dotyczyły celu szczegółowego nr 2 (73%), kolejno celu szczegółowego nr 1 (70%) oraz celu szczegółowego nr 3 (57%).

Wykres nr 14. Efekty projektów w odniesieniu do celów szczegółowych Programu

Efekty w trzech obszarach wskazywane, jak i sposoby ich monitorowania zostały przedstawione poniżej. Na pytanie odpowiedzieli koordynatorzy wojewódzcy i realizatorzy projektów.

1) Kreowanie zdrowego, bezpiecznego środowiska szkoły i placówki

W celu szczegółowym nr 1 osiągnięcie wymiernych efektów wskazało niemal 70% realizatorów. Jako główny efekt realizowanych działań, projektodawcy wskazali: *częstsze uczestniczenie uczniów w zajęciach pozalekcyjnych (55%)*. Wartym odnotowania efektem wskazanym przez 39% respondentów, który znalazł się na trzecim miejscu jest *częstsze angażowanie się rodziców w życie szkoły*. To rzadko wskazywany przez realizatorów element życia szkoły, dlatego ten stosunkowo duży procent jest ważny. Także pozostałe rezultaty, które tu wskazywano są cenne, biorąc pod uwagę problemy, z powodu których placówki decydowały się na składanie projektów, np. *zwiększenie liczby inicjatyw uczniowskich czy włączanie się uczniów w wolontariat*.

Natomiast w ocenie przedstawicieli wojewódzkich zespołów koordynujących Program, rezultaty w obszarze przyjaznego i bezpiecznego środowiska są odmienne od realizatorów. Już na pierwszym miejscu występuje odmienna opinia. Znalazł się tu rezultat: *więcej szkół podejmuje działania na rzecz bezpieczeństwa w szkole*, natomiast na drugim miejscu wojewódzcy koordynatorzy widzą efekt, który realizatorzy wskazali dopiero na miejscu piątym: *szkoły częściej współpracują z instytucjami takimi jak staż miejska, Policja*.

Wykres nr 15. Jakie są efekty projektu z zakresu wsparcia szkół w tworzeniu przyjaznego środowiska?

Wśród odpowiedzi „inne” respondenci przytaczali przykłady rezultatów, które nie zmieściły się w żadnym z zaproponowanych wcześniej, a ich zdaniem warto były odnotowania, np.:

- *lepszą współpracą pomiędzy szkołą podstawową i gimnazjum,*
- *wzrost umiejętności wychowawczych rodziców ma się przełożyć na wyznaczenie granic dzieciom i niwelowanie niewłaściwych zachowań dzieci,*
- *zintegrowano zespoły klasowe,*
- *spadek zjawiska dyskryminacji i zachowań niezgodnych z przyjętymi normami.*

2. Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży

W tym obszarze odnotowano największy deklarowany odsetek osiągnięcia efektów (73%).

Do najliczniejszych efektów wskazywanych przez realizatorów projektów profilaktycznych zaliczano *zmniejszenie liczby zachowań agresywnych* (53%). Kolejne dwie grupy są raczej działaniami, które zrealizowano niż rezultatami, które osiągnięto – to *przeszkolenie uczniów i nauczycieli poprzez różne formy* (szkolenia, warsztaty, wykłady).

W odpowiedziach przedstawicieli wojewódzkich zespołów koordynujących Programu na pierwsze miejsce wysunęły się konkretne działania: *przeszkolenie uczniów i nauczycieli*.

Wykres nr 16. Jakie są efekty projektu z zakresu profilaktyki w szkole?

Wśród efektów zaliczonych do kategorii „inne” wymieniano między innymi:

- poprawę współpracy między uczniami,
- wzrost współodpowiedzialności za innych członków społeczności klasowej,
- uczniowie wprowadzają formę mediacji w rozwiązywaniu konfliktów rówieśniczych,
- upowszechnienie skali problemu uzależnień i form pomocy.

3. Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży

W realizacji tego celu szczegółowego Programu zaznaczono stosunkowo najmniejszą liczbę rezultatów (57%). Najczęściej wskazywanym efektem (51%) było zdaniem realizatorów *wprowadzenie w szkołach aktywnych form spędzania wolnego czasu*. Wartym odnotowania jest bardzo duży odsetek odpowiedzi (niemal 50%) świadczących o zaangażowaniu rodziców w działania prozdrowotne. Równie duży (49%) jest stopień osiągnięcia rezultatu, w którym realizatorzy podkreślają *zainteresowanie uczniów sportem*.

W opinii przedstawicieli wojewódzkich zespołów koordynujących Program miejsce pierwsze efektów (w *większej liczbie szkół przeprowadzono zajęcia dotyczące zdrowego stylu życia*) u realizatorów było na miejscu czwartym i odwrotnie: miejsce czwarte u koordynatorów (w *większej liczbie szkół przeprowadzono zajęcia dotyczące spędzania wolnego czasu*) u realizatorów jest miejscem pierwszym. Miejsce drugie, jako jedyne jest takie samo w obu przypadkach i dotyczy *zaangażowania rodziców*. Koordynatorzy w ogóle nie odnotowali efektu w postaci *powstania szkolnych grup sportowych*.

Wykres nr 17. Jakie są efekty projektu z zakresu promocji zdrowego stylu życia?

W odpowiedziach „inne” realizatorzy precyzowali niektóre z efektów, np.:

- *przeszkolono uczniów z zakresu zdrowego i prawidłowego odżywiania się,*

- uwrażliwiono uczniów na czytanie etykiet na produktach spożywczych,
- uczniowie nabyli umiejętności związane z bezpiecznym zachowaniem w lesie i wodzie oraz bezpiecznym przebywaniem w pobliżu koni.

Jeden z realizatorów wpisał efekt dodatkowy, którego prawdopodobnie nie zakładano w projekcie jednak cenny patrząc na cele Programu: *Nawiązano współpracę z 2 szkołami podstawowymi miasta w celu realizacji podobnego, wspólnego projektu w kolejnym roku szkolnym.*

4. Do czego służy Program „Bezpieczna i przyjazna szkoła” – perspektywa regionalna

Zgodnie z odpowiedziami realizatorów projektów Program w województwach pełni znaczącą rolę. Ich zdaniem dzięki Programowi istnieje możliwość *realizowaniu projektów, na które dotychczas nie było środków finansowych* (66% wskazań). Podobnego zdania są wojewódzcy koordynatorzy Programu (81%). Według koordynatorów jednak podstawową rolą Programu jest *profilaktyka przemocy* (81%) i uniwersalna *profilaktyka uzależnień* (75%).

Niskie wskazania realizatorów dotyczą odpowiedzi w sprawie *sieciowania działań różnych służb* (14%). Biorąc pod uwagę skuteczność i efektywność działań sieciowanie i współpraca różnych instytucji i służb zapewniłaby większy zasięg Programu, a także trwałość efektów. Współpraca i relacje zapoczątkowane przy projekcie, bardzo często przekładają się na podejmowanie kolejnych działań.

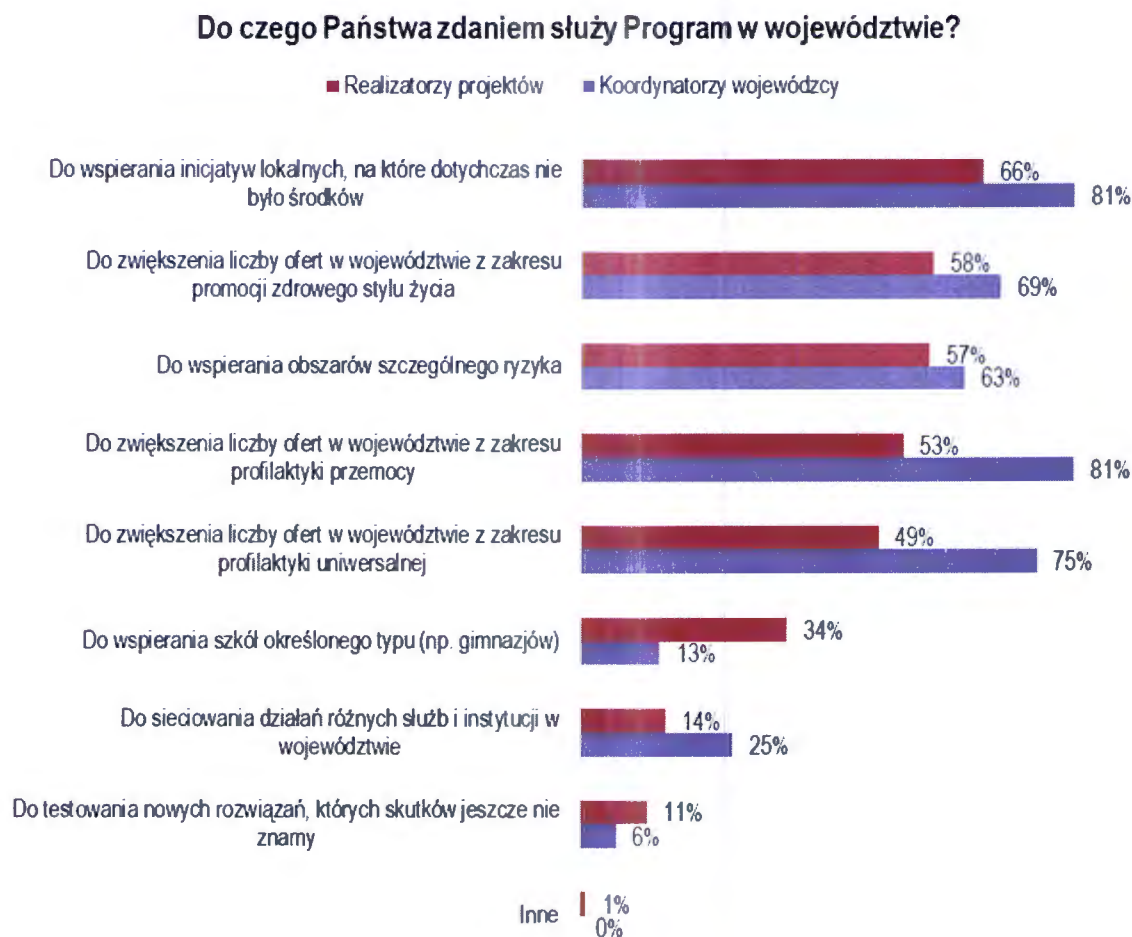
Powyżej opisane działania może wynikać z dwóch przyczyn:

- potrzeby dość podstawowe w szkołach są tak duże, że w pierwszej kolejności placówki tworzą projekty zapewniające działania, których w codziennej pracy placówki brakuje, jak warsztaty dla nauczycieli wychodzące naprzeciw problemom wychowawczym, czy zajęcia sportowe, których jest zbyt mało;
- stosunkowo krótki czas trwania projektów umożliwia realizację projektu standardowego, a testowanie innowacyjnych rozwiązań jest zawsze bardziej czasochłonne i stąd też być może niewielki procent takich inicjatyw.

Koordynatorzy wojewódzcy na ostatnim miejscu wskazali, że Program służy do wspierania szkół i placówek oświatowych określonego typu. To najlepiej pokazuje, że według nich działania regionalne Programu mają charakter szerokiej profilaktyki, a nie wsparcia skierowanego wąsko, oddziałującego na konkretny problem.

Szczegółowe odpowiedzi dotyczące pytania do czego przyczynia się Program w skali województwa widać poniżej:

Wykres nr 18. Rola Programu w województwie

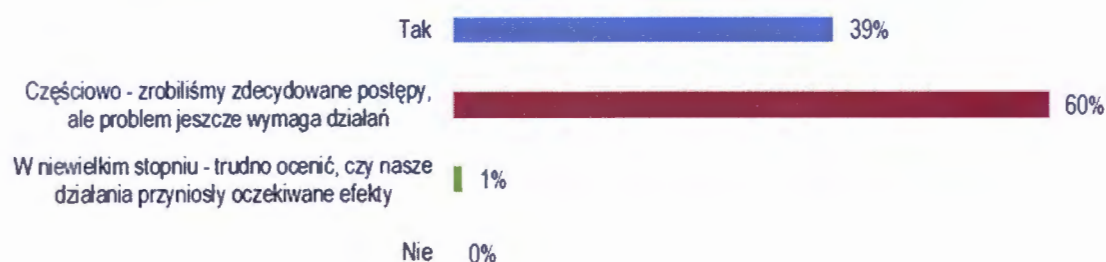
Na podstawie wyników badania można stwierdzić, że realizowane projekty są lokalne, realizowane przez pojedyncze szkoły. Brakuje szerszego planowania inicjatyw, które połączą siły i zwiększą zasięg.

5. Skuteczność projektów

Realizatorzy oceniali, w jakim stopniu realizowane przez nich projekty były skuteczne. To znaczy czy udało się dzięki nim rozwiązać problemy. 60% wskazań, to opinie osób, których zdaniem projekty tylko częściowo odpowiedziały na wskazywane potrzeby. Konieczność kontynuacji działań jest oczywista. Ale też warto odnotować że 39% odpowiedziało twierdząco – rozwiązano problemy.

Wykres nr 19. Ocena skuteczności realizacji projektów

Czy dzięki tym działaniom udało się rozwiązać problem, który Państwo postawili przed sobą?

Odpowiedzi realizatorów świadczą o tym, że głównym efektem działań projektów jest dostarczenie wiedzy, czyli przeszkolenie określonych grup odbiorców. Można zatem stwierdzić, że realizowane projekty w województwach przyczyniają się do rozwiązywania dostrzeganych problemów, jednak nie wyczerpują pełnego zakresu potrzeb.

IX. Promocja Programu

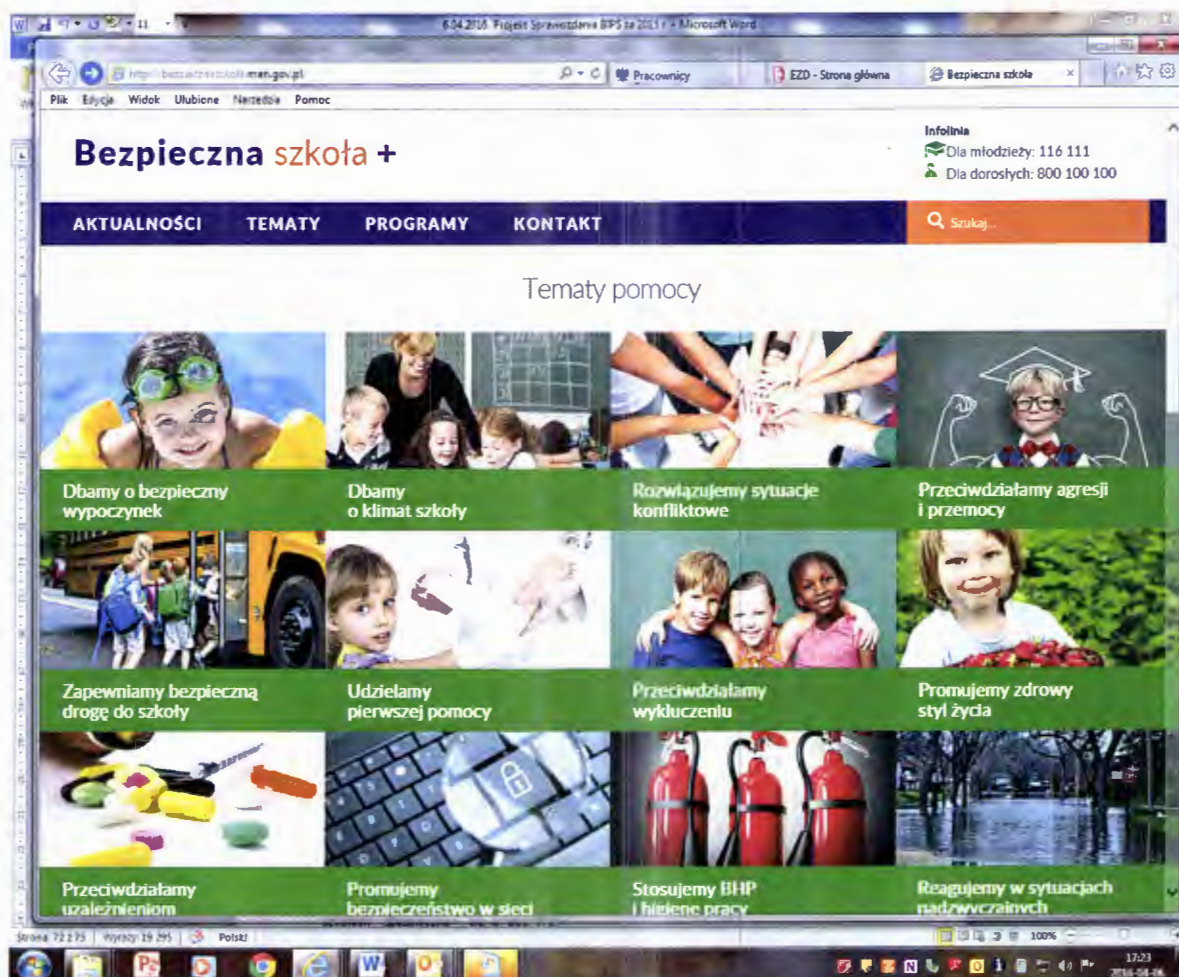
W 2015 r. zaplanowano przygotowanie projektu graficznego strony Programu wraz z informacjami o nim. Na zadanie to przeznaczono 20 tys. zł. Kwota nie została wykorzystana, gdyż zadanie zostało sfinansowane ze środków Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”.²³⁾ Powstała platforma na temat bezpieczeństwa: www.bezpiecznaszkola.men.gov.pl, która zawiera 12 obszarów z zakresu bezpieczeństwa uczniów i wychowanków oraz informację o obu programach.

W poszczególnych obszarach znajdują się materiały informacyjno-edukacyjne skierowane do nauczycieli, rodziców i opiekunów, uczniów i wychowanków. Ponadto, zawarte są

²³⁾ Program został przyjęty uchwałą nr 89/2015 Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+” oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie realizacji Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+” (Dz. U. poz. 972).

w nich informacje o ciekawych programach i innych działaniach na temat bezpieczeństwa, realizowanych przez inne podmioty, w tym organizacje pozarządowe.

Termin realizacji zdania został przesunięty z okresu wynikającego z Harmonogramu tj. od marca do czerwca 2015 r. na okres od września do grudnia 2015 r.

Wnioski i rekomendacje:

1. Wnioski:

- 1) W 2015 r. na poziomie centralnym i wojewódzkim wdrożono wszystkie zaplanowane działania Programu. W województwach zmniejszyła się o 38 liczbą zawartych umów w porównaniu z ubiegłym rokiem. Miały miejsce zwroty niewykorzystanych kwot dotacji, szczególnie wysokie kwoty dotyczyły trzech województw (kujawsko-pomorskiego, lubelskiego i pomorskiego);
- 2) Nieliczne opinie o nasileniu problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży, przygotowane przez wojewódzkie zespoły koordynujące Program oraz diagnozy przygotowane przez projektodawców wymagają profesjonalnego opisu. Projektodawcy mają trudności w opisanu rzeczywistości w oparciu o występujące

problemy, wskazanie na realne problemy do rozwiązania oraz zaproponowanie trafnych działań interwencyjnych, których skuteczność zostanie potwierdzona ewaluacją;

- 3) Wartości wskaźników przedstawione w sprawozdaniach z województw wskazują na prowadzenie lokalnej polityki wdrażania Programu. Ich zaletą jest to, że mogą stanowić wartości bazowe i być punktem wyjścia do analiz w kolejnych latach.
- 4) Wyniki badania ewaluacyjnego świadczą, że projekty przyjmowane do realizacji w województwach cechowało duże zróżnicowanie. Należy uznać, że działania w większości projektów były dopasowane do lokalnych problemów i potrzeb. Zarysowały się pewne trendy we wskaźnikach, które wskazują na:
 - przyjmowanie do realizacji projektów kompleksowych, łączących aktywizujące formy pracy i działań, a także skierowane do kilku grup odbiorców (uczniów, nauczycieli i rodziców);
 - poszerzanie się grona organizacji pozarządowych i innych podmiotów w środowisku lokalnym, które włączały się do współpracy w ramach realizowanych projektów;
 - tendencję do realizacji projektów, w szczególności w jednej szkole lub placówce, najczęściej w szkołach podstawowych lub gimnazjach.
- 5) Problemy, na które najsilniej wskazuje młodzież to: agresja rówieśnicza, problemy z poczuciem własnej wartości, integracja i przynależność do grupy lub klasy szkolnej, agresja słowna, „hejt” w Internecie i niewłaściwe relacje z nauczycielami;
- 6) W 2014 i 2015 r. najmniej zrealizowano projektów dotyczących celu szczegółowego nr 3 Programu. W odniesieniu do zdiagnozowanej sytuacji występowania nadwagi, otyłości wśród dzieci i młodzieży, a także jej niskiego poziomu aktywności fizycznej. Sytuacja ta jest niekorzystna;
- 7) Współpraca w obszarze zarządzania Programem – na szczeblu wojewódzkim i centralnym – została oceniona dobrze i bardzo dobrze przez przewodniczących wojewódzkich zespołów koordynujących. Podobnie jest oceniana współpraca wewnątrz województwa tj. przewodniczącego z wojewódzkim zespołem koordynującym Program.

9. Rekomendacje:

- 1) Należy kontynuować przyjmowanie do realizacji projektów, w których zawiązują się partnerstwa z lokalnymi instytucjami, organizacjami i innymi podmiotami wspierającymi działalność wychowawczą i profilaktyczną szkoły lub placówki;
- 2) Warto promować projekty, które z ofertą docierają do wielu placówek na danym terenie. Szkolenia i różny rodzaj oferowanego wsparcia ma wtedy bardziej systemowy wymiar, a równocześnie przekłada się na wskaźniki. W konkursach warte są promowania także projekty zawierające trafną koncepcję ewaluacji;
- 3) Opinia o nasileniu problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży powinna być aktualna na dany rok, a także dostępna publicznie, aby projektodawcy mogli się do tych danych odnosić i nimi posługiwać w ramach tworzenia własnych diagnoz;

- 4) Diagnoza projektodawców powinna być oparta na dostępnych danych, wskazywać precyzyjnie problem, który ma zostać rozwiązany w wyniku realizacji projektu i logicznie powiązana ze wskaźnikami zmiany;
- 5) Mając na uwadze niewielką kwotę dofinansowania oraz konieczność osiągnięcia celów Programu, warto przy wyborze projektów wziąć pod uwagę to, czy w wyniku działań zostanie zawiązana współpraca między kilkoma szkołami lub placówkami. Warto rozważyć zmniejszenie wkładu własnego lub zamienić na wkłady rzeczowe, w tym wolontariat;
- 6) W 2016 r. należy zadbać o większy przepływ informacji pomiędzy wszystkimi podmiotami realizującymi Program i lepsze promowanie efektów projektów lokalnych w województwach;
- 7) Kwestie zdrowego żywienia i budowania postaw prozdrowotnych, wolontariat, aktywność fizyczna, rozwijanie potencjału, zdolności uczniów i wychowanków pozostają ważnym obszarem oddziaływań i wsparcia oraz wymagają kontynuacji w wielu obszarach aktywności;
- 8) Należy doprecyzować rozumienie wskaźnika dotyczącego liczby publikacji, jako liczbę produktów opracowanych w ramach projektu lub działania. Informacją uzupełniającą będzie natomiast liczba upowszechnionych publikacji, tzn. liczba przekazanych odbiorcom publikacji.

W wyniku ww. rekomendacji, MEN uwzględnił w Harmonogramie na 2016 r. zadania do realizacji w szkołach i placówkach, które służyć będą aktywizacji uczniów i wychowanków, promocji wolontariatu w szkołach i placówkach oraz w środowisku lokalnym, a także budowaniu prozdrowotnych postaw uczniów i wychowanków oraz ich rodziców.

IX. Finansowanie działań Programu

Tabela nr 12. Rozliczenie dotacji na poziomie centralnym i wojewódzkim (w zł).

Lp.	Zadanie i podmiot realizujący	Wysokość dotacji	Wykorzystana dotacja	Niewykorzystana dotacja
	1.1. Realizacja zadania publicznego pn. „Prowadzenie przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej dla uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodziców, nauczycieli oraz innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży”. Umowa Nr MEN/2014/DZSE/1429 zawarta 10 listopada 2014 r. pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej a FDN.	600 000,00	600 000,00	X
	1.2. Realizacja zadania publicznego pn. „Bezpieczna i przyjazna szkoła - ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę	700 899,22	699 958,71	940,51

1.	ochrony dzieci przed agresją i przemocą". Umowa Nr MEN/2014/DZSE/1430 zawarta 10 listopada 2014 r. pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej a FDN.			
	1.3. Rozwijanie i wspieranie profilaktyki rówieśniczej w szkołach i placówkach w ramach współpracy międzyresortowej MEN i Komendy Głównej Policji: - Profilaktyka a Ty/Edukacja; - Ogólnopolski Przystanek Profilaktyka a Ty oraz Regionalne Przystanki PaT; - Ogólnopolski Głos Profilaktyki „Zryw Wolnych Serc”. Przygotowanie wystandaryzowanych zasad współpracy szkół i placówek z Policją.	700 000,00	699 750,00	250,00
	1.4. Działania edukacyjne i profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego.	50 000,00	50 000,00	X
	1.5. Podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej z zakresu profilaktyki przemocy i agresji oraz kształtowania zdrowego stylu życia. Zadania zostały zlecone do realizacji ORE.	150 000,00	140 511,35	9488,65
	1.6. Przeprowadzenie ewaluacji bieżącej Programu.	50 000,00	50 000,00	X
	1.7. Promocja Programu.	20 000,00	X	20 000,00
2.	Łącznie	2 270 899,22	2 240 220,06	30 679,16
3.	Dotacje celowe dla jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych w ramach Programu.	3 707 824,00	3 568 078,80	139 745,20
4.	Łącznie	5 978 723,22	5 808 298,86	170 424,36